

MISSZIÓI LAPOK.

Evangélikus egyházi, bel- és külmissziói havi folyóirat.

Felelős szerkesztő és kiadó:

Scholtz Ödön, evangélikus lelkész,

Ágfalva (Sopronmegye),

kihez a lap szellemi és anyagi részét illető összes közlemények küldendők.

Előfizetési ár egész évre 5 korona.

Egyes szám ára 50 fillér.

Hirdetések egyezség szerint számíthatnak.

TérjeteK meg, mert elközelített a mennyeknek országa. Máté 4, 17.

Ezen igék oda vannak írva az Ujszövetség bejáratának homlokára. Nemcsak Keresztelő János, az Ószövetség utolsó prófétája, de az Ur Jézus, az Ujszövetség messiása is ezen szavakkal kezdte meg áldásos működését. Ezen szavakat akarjuk mi is egyházunknak egy új évbe valamint lapunknak egy új évtizedbe való belépése alkalmából soraink élére állítani.*)

TérjeteK meg! Így szól az Ur. Hát egyházunknak is van oka megtérni? Hiszen erre csak bűnösnek van szüksége. Bizony ami egyházunkban is az elmúlt évben elég hibát, bajt, sőt bűnt is követtek el. És tán a legnagyobb baj az, hogy ezt be sem látják vagy ha igen — hát senki be nem akarja ismerni. Menjünk csak egyházunk különböző közgyűléseire. Ott „a keresztény elvek mellőzését“ követelik egyesek az egyház ügyeinek intézésében. Aztán mennyit tömjéneznak, hizelegnek ott egymásnak — az emberek. Ellenben a bűnbánat hangját mily ritkán halljuk. Vagy hányszor esik meg, hogy ami egyházi hatóságaink azt hiszik, nekik esalhatatlannak kell lenni vagy legalább is annak látszani. És ha hibájuk következtében gyülekezetek is pusztulnak bele! Vagy pedig a mi hivatásunkban, a lelkészi hivatás szép munkamezején hányszor állja épen ez a gögösség, hogy elkövetett hibánkat, bűnünket nem akarjuk megismerni és megbánni, sikeres munkásságunknak utját. Pedig a bűn megismerésére és a bűnbánatra való készség a megtérésnek kez-

*) Ezen írásmagyarazatot az 1. szám részére kaptuk, hová azonban megkósett. Értékes tartalma miatt most közöljük. Hiszen a bűnbánatra, a megtérésre való felszólítás mindig időszerű. Szerkesztő.

dete. A nélkül erre nem is kerül a sor. És ha lapunknak egy évtizedes multjára tekintünk vissza, vajjon itt nincs okunk bűnbánatra? Bizony itt is be kell ismernünk, hogy sokat mulasztottunk és tán nem keveset hibáztunk. Azért legyen irgalmas nekünk az Ur!

Ennyivel azonban nem elég. Az Ur eme felszólítása: „térjetelek meg“ még tovább is terjed. Hogy mit akar még nekünk mondani, arra utal az Ur eme kijelentése, hogy „elközelített a mennyeknek országa“. Királya maga az Ur. És aki tagja akar lenni, annak Ő benne kell hinni. Pedig nemde mindnyájan azt akarjuk, mindnyájan azt óhajtjuk, hogy az Isten országának részesei legyünk és hogy a mi hiveink is mind elérjék azt. Ezért meg kell térnünk, azaz bűneinket megbánnunk, de egyuttal az Ur Jézus Krisztusban is hinnünk. Ő belé helyezük minden bizodalunkat, Ő tőle várjuk egyedül egyházunk jelen nyomorúságában annak szebb és jobb jövőjét. Az Ő ártatlan vérének hullása legyen a mi és a mi hiveink minden bűnének váltsága, ami vigasztalásunk életünkben és halálunkban, új életünknek, megszentelésünknek forrása. És ha ez a hit él a mi sziveinkben, ha forró tüzként hatja át egész valónkat, akkor hirdetni fogjuk, hirdetniünk **kell** azt az új évben és a jövő évtizedekben is, e lapok minden sorában is. Hirdetni akarjuk mint a mi egyházunknak egyetlen feladatát, bel- és külmissziói és minden egyéb munkássága éltető erejét, sikerességének és áldásosságának egyetlen titkát és gyökerét. Azért fel hát a szent munkára a mi Jézusunk nevében! Bűnbánat és hit hirdetése legyen jelszavunk. Ha Ő vele indulunk a harcba és eme jelszavunkhoz hives maradjunk, akkor Vele és az Ő segítségével győzni fogunk egyházunk javára, Urunk dicsőségére. Amen.

—x—

Egyházunk „alapelvei.“

Egyházunk alapelveiként tudvalevőleg ezt a kettőt szoktuk tekinteni: 1. az *alaki elv*, mely szerint keresztyén hit és élet dolgában egyedül irányadó zsinórmérték és forrás a *szentírás*; 2. az *anyag elv*, mely szerint az ember megigazul Isten előtt nem a törvénynek cselekedeteiből, hanem az Istennek ingyen való kegyelméből, a Jézus Krisztusban való hit által.

Ezen nagy horderejű elveknek kimerítő történeti és dogmatikai tárgyalásába itt természetesen nem bocsátkozhatunk. Csak néhány felvilágosító

és az egyház és theologia jelenkori helyzetével összefüggő megjegyzést kívánunk hozzájuk fűzni.

Mindenekelőtt nem felesleges azt a kérdést felvetni, hogy mennyi joggal tekintjük épen ezt a kettőt egyházunk alapelveinek? Hiszen a keresztyénségnek vannak más lényeges mozzanatai is, mint pl. Istennek a Szentháromság értelmében való felfogása vagy Isten országának eszméje. A feleletet azok a történeti viszonyok adják meg, melyek között egyházunk a római katolikus egyházzal szemben mint külön egyházi közösség létrejött. Kétségtelen, hogy a lutheri reformáció ebből a kettős alapelvből nőtt ki s ebben birja egész létjogosultságát a római katolikus egyházzal szemben, mely a maga hagyomány-elvével az isteni kijelentés eredeti okmányát, a szentírást, a jócselekedetekről szóló tanával pedig az élő hitet, mint a Krisztus által hozott üdvösség, az Istennel való boldog gyermeki életközösség *egyedüli* szubjektív feltételét nyomta agyon. A történeti helyzet tette tehát szükségessé épen ennek a két elvnek előtérbe állítását s innen érthető, hogy e két alapelvnek elsősorban *polemikus* jelentősége van, a mint az hitvallási iratainkból is világosan kitűnik. L. különösen: Schmalkaldi cikkek: 308, 15. *Regulam autem aliam habemus, ut videlicet verbum Dei condat articulos fidei, et praeterea nemo, ne angelus quidem.* 305, 5. *De hoc articulo (sc. justificationis) cedere aut aliquid contra illum largiri aut permitttere nemo piorum potest, etiamsi coelum et terra ac omnia corruant. Et in hoc articulo sita sunt et consistunt omnia, quae contra papam, diabolum et universum mundum in vita nostra docemus, testamur et agimus.* Mindaddig tehát, a mig a katolikus egyház meg nem szűnik egyházunk létjogosultságát tagadni, méltán és joggal tekintjük e kettőt egyházunk alapelveinek, annyival inkább, mert egyedül e kettős alapelv biztosítja a tiszta apostoli keresztyénségnek fenntartását, ápolását és fejlesztését egyházunkban.

De azután ne felejtjük, hogy ez a kettő, a szentírás normatív tekintélyének elve és a hit által való megigazulás elve szorosan, bensőleg, szervesen összetartozik, nem csupán azért, mert a megigazulás tana maga is benne foglaltatik a szentírásban, hanem mert az egyik a másikat kiegészíti és védi akár romanisztikus, akár entuziasztikus, rajongó félreértések és félremagyarázások ellen. A szentírás az egyház birtokában nem holt kincs, nem puszta külső hierarchiai tekintély, melyre az egyház szolgálai esküsznek s melynek egyes tételeivel akár eretnek, akár orthodox tanokat cáfolnak vagy bizonyítanak, hanem az élet könyve, mely isteni rendeltetését csak akkor tölti be, ha a benne foglalt kijelentésnek isteni ereje eléri az embert s azt lényének legbensőbb középpontjában megragadva ujáteremti, a Krisztusban hívő emberré, Istennek igaz, boldog, szabad gyermekévé teszi s egyházunk csak akkor nevezheti magát joggal az Ige egyházának, ha legfőbb gondja *mindenütt és mindenben* oda irányul, hogy a szentírás, az Isten igéje *ezt* a rendeltetését betölthesse. És ha az egyház valóban megfelel ezen hivatásának, ha elsősorban arra hivatott szolgálai Isten igéjét *tisztán* és *igazán*, „hitből hitbe“ hirdetik, akkor a szentírás igéje minden nemze-

dékben és épen a mi nemzedékünkben is be fogja tölteni isteni rendeltetését, és nem kell félnie még a legszélsőbb „bibliakritikától“ sem, mert nincs az a hatalom, a mely azt, a miben isteni élet van, megölni tudná.

De viszont a hit által való megigazulás elvének helyes értelmezését és alkalmazását is csak a szentírás elvével való összefüggés biztosítja. Mert itt nem akármicsoda hitről van szó, a mely talán a maga szubjektív szabadosságában minden objektív történeti talajt elveszt a maga lába alól s az igazi protestantizmust a szentírás és a szentírásban megbizonyított Krisztus ellen való protestálásban keresi, hanem arról a hitről van szó, a melynek közvetlen tárgya a *Jézus Krisztus* és pedig ismét nem akármicsoda Jézus, a kiről a történeti bizonyságok önkényes félretolásával kiki olyan képet alkothat magának, a milyen neki tetszik, hanem az a Jézus Krisztus, a kiről az egész szentírás és elsősorban az ujszövetség bizonyóságot tesz és a ki egyedül képes a lelkekben azt a hitet kelteni, a mely „meggyőzi a világot.“ És ennek a hitnek épen az egyik legszebb vonása és ismertető jele, hogy benne kötöttség és szabadság, az Isten igéjéhez való nem külső, hanem belső lelkiismeretbeli kötöttség és az a szabadság, a melyre az evangélium erejének *önálló* tapasztalása segíti az embert, harmonikus módon egyesülnek, a mint azt vallásunknak legnagyobbjai, egy Pál, egy Luther nemcsak tanították, hanem élő példájukkal meg is mutatták.

Igy tartoznak össze elválaszthatatlanul egyházunk „alapelvei“ mint tulajdonképen nem is *két* elv, hanem mint *egy*, a keresztyénség történetében megbizonyosodott *életelvnek* két oldala.

Hogy ennek a kettős alapelvnek miképen kell érvényesülnie nemcsak a theológiában, hanem az egyháznak *egész* gyakorlati életében is, azt most nem fejthetjük ki részletesebben. Talán majd mások ragadják meg a tollat. Csak azt legyen szabad még megjegyezni, hogy egész egyházi életünknek egészen más képe volna, ha ezeket az elveket nem csupán a szószéken hangoztatnók, hanem ha csakugyan ezek az elvek hatnák át egyházunknak egész gyakorlati életét és tevékenységét. Gyakorlati téren egyházunknak egyik főbaja épen az *elvtelenség* és az ebből származó *fejtelenség*. Legvitálisabb egyházi érdekeinket és ügyeinket is vajmi ritkán halljuk a kellő elvi világitásban tárgyalni s azért sokszor az opportunizmus dönt, a hol az egyházra bizott legmagasztosabb vallásos-erkölcsi erőknek kellene megnyilvánulniok. A szükséges elvi irányítás hiányában megy ki erre, ki arra s hiányzik az „összhangzó értelem“, az egy célra törekvés s az ebben való *következetesség*. Azért is találunk ki egyházunk minden bajaira ezerféle orvosságot, holott csak *egy* segíthetne, s hajlandók vagyunk bajainknak legmélyebb gyökerét, mely épen amaz alapelvek körüli hiányokkal függ össze, félreismerni és eltakarni. — Lám a katolikus egyházban mindent egy elv ural, mely következetesen érvényesül a római rendszer legfélreesebb zugában, legjelentéktelenebbnek látszó cselekvényében is. Azért képes a katolikus egyház, ha kell, oly biztos és egységes erő kifejtésre. Igaz, hogy ez csak formai előny volna és egyházunk e tekintetben is épügy felette állhatna a római egyháznak, a mint egy egészséges élő szervezet felette áll egy gépnek, —

ha egyházunknak csakugyan egész szervezetét, vezető szerveit és tagjait az a „kettős alapelv“ hatná át és irányítaná.

Tegyük meg mindnyájan, ki-ki a maga helyén, ez alapelvből folyó kötelességünket és tudjuk, hogy „a mi munkánk nem hiábavaló az *Urban*“.

Sopron.

Pröhle Károly.

Löhe Vilmos.

Löhe Vilmos születésének 100-ik évfordulójáról mindenfelé nagy hálával emlékeztek meg e napokban Németország komoly lutheránus köreiből. Mi lapunk IX. évfolyamának 6., 7. és 8. számaiban közöltük már egyházunk ezen nagy belmisszionáriusának és hitvallójának kimerítő életrajzát, azért most csak rövid ecsetvonásokkal állítjuk képét*) olvasóink elé.

Löhe 1808. febr. 21-én a Nürnberg melletti *Fürth*-ben született, hol atyja kereskedő volt. Atyja már 1816-ban meghalt s kegyes édesanyja előszeretettel táplálta és fejlesztette mély vallásos kedélyű gyermeke szívében azon elhatározását, hogy a papi pályára lép. A középiskolát szülővárosában s a nürnbergi híres Melanchthon gimnáziumban, egyetemi tanulmányait Erlangenben és Berlinben végezte. Ebbe az időbe esik Németországon a hitéletnek újraébredése a racionalizmus okozta dermedtségből s a bajorországi evang. egyház körül nagy érdemeket szerzett Brandt lelkész így szólt az ifju Timotheushoz: „Örüljön kedves barátom arra az időre, mikor hivatalba léphet. Most „kellemetes idő“ vagy. Mindenfelé nagy a vágyakozás az evangélium tiszta teje után s kész a talaj, melybe az Ige hű szolgálai elvethetnék a jó magot. Oberlin**) kiváló példát adott nekünk. Bárha az Ur belőlünk is oly alkalmas eszközt formálna magának“.

Löhe hat évig működött mint segéd- és helyetteslelkész s már ezen minőségben is szép belmissziói munkát fejtett ki. Így maga köré gyűjtötte az iskolából elbocsátott ifjúságot, bibliaórákat s vallásos összejöveteleket tartott, Bibliákat s vallásos iratokat terjesztett, kisebb s nagyobb traktátumokat irt s mindezen működésével előbb Kirchenlamitzban, majd Nürnbergben oly mély és maradandó hatást gyakorolt az egyház jobb elemeire, hogy azok későbbi vállalataiban is mindég hűen segítettek. Igaz, hogy az „észhitűek“ részéről mindkét helyen sok gunyt, megvetést, ellentmondást sőt üldözést is kénytelen volt elszenvedni, de ez csak fokozta az igazságért lánzó szent lelkesedését.

1837-ben az Ansbach közelében fekvő *neuentdeltensau* gyülekezet lelkészévé neveztetett ki, hol élete végéig 35 éven át párját ritkító hűséggel működött s ezt az igénytelen kis falut „a keresztény irgalom főiskolájává“ fejlesztette, honnét az irgalmas keresztény szeretet sugara három világrészre árasztják ki áldó melegüket. Az első indítást a keresztény mentő

*) Arcképét lásd a Missziói Lapok múlt évi X. évfolyamának 19. oldalán. A teljes évfolyam 5 K árban néhány példányban még kapható.

**) Oberlin életrajzát lásd a „Missziói Lapok“ IX. évfolyamának 5. számában a 131. s köv. oldalakon.

munkásság kifejtéséhez egy 1841-ben megjelent röpiratból merítette, melyben az Amerikába kivándorolt, evangélikus németek lelki gondozására hívták fel a német protestáns közvélemény figyelmét. Löhe felkarolta az ügyet, melynek csakhamar ő lett életető és irányító lelke s 1846-ban Nürnbergben, majd 1853-tól kezdve magában Neuendettelsauban „missziói intézetet“ létesített, mely eleinte csak az amerikai németek lelki gondozására képezett és küldött ki lelkészeket, csakhamar azonban az északamerikai őserdőkben élő vad indiánusok megtérítésére is kiterjesztette figyelmét. Igaz, hogy ez utóbbi munka a politikai viszonyok kedvezőtlen alakulása miatt néhány év múlva megszűnt, — de azért a neuendettelsau misszió más helyeken pld. az új-guineai pápuák között ma is áldásos és eredményes tevékenységet fejt ki, míg magában Északamerikában az u. n. lutheránus Jóvazsinat keletkezett Löhe és kiküldött hírnökei befolyása alatt, mely jelenleg több százezer hívőből áll és nagyszámu virágzó luth. gyülekezettel s keresztyén szeretetintézménnyel bír.

Természetes, hogy Löhét ezen törekvéseiben sokan támogatták s barátaival 1849-ben megalakította „*A lutheránus egyház szellemében vezetett belmissziói társaságot*“, mely társasággal gátat vetett annak, hogy az egyidejűleg Wichern*) által kezdett általános (uniós) evang. szellemben megindult belmissziói munkásság árja a lutheránus egyházat is magával sodorja. Löhe tehát ezen egyházi alkotásokkal bővelkedő korban a *szigorú lutheránus irányt* képviselte melyért a múlt század közepén komoly küzdelmet is folytatott s neki köszönhető, hogy a bajor országos egyház evang. luth. jellegét tisztán és hiven megőrizte. Ezen társaság utóbb természetesen a külmissziót is felvette programjába,**) s ugy szervezetével mint kifejtett munkásságával nekünk is követendő például szolgálhatna.

A legnagyobb érdemet azonban az 1854. május 9-én alapított *neuendettelsau diakonisszaintézettel* szerezte magának Löhe. Buzgó lelkipásztori tevékenysége közben azt tapasztalta, hogy számos olyan hajadon van, ki a lelkésznek a gyülekezeti életben, kivált a betegápolás és gyermeknevelés terén kitünő szolgálatot tehetne. Ezen tapasztalat vezette a nevezett intézet alapításához oly időben, mikor a diakonisszaügy iránti érzéket még Németországban is csak ébresztgetni kezdték. S azóta ezen intézet oly fejlődésnek indult, hogy nincs napjainkban a keresztyén könyörülő szeretetnek olyan munkája, mely Neuendettelsauban vagy az anyaház vezetése alatt álló nagyszámu külállomáson otthonra nem talált volna. „*Neuendettelsau ma a lutheri hitvallás szellemében folytatott diakónia központja.*“ Nem adhatunk eléggé hálát Istennek, hogy pozsonyi diakonissza-anyaházunk is ezen intézettel áll testvéri szövetségben s nővéreink is a Löhe által megvetett alapon s az általa megjelölt irányban nyerik lelki kiképeztetésüket. De Löhe egyébként is kiváló sulyt helyezett a nőnem emelésére s egyházas

*) Wichern János Henrik életrajzát lásd a Missziói Lapok IX. évfolyamának (1906.) 3. és 4. számában.

**) Teljes címe: „A lutheránus egyház szellemében vezetett bel- és külmissziói társaság.“

nevelésére, a miről Neuendettelsau virágzó leánynevelőintézetei, melyekről a mi kerületi leányiskoláink is példát vehetnének, — fényes bizonyosságot tesznek.

Hiányos volna ismertetésünk, ha meg nem emlitenők, hogy Löhe mint lelkipásztor, igehirdető s egyházi író is kimagasló helyet foglal el egyházunk nagyjai sorában. Mint lelkipásztor szokásba hozta gyülekezetében az őskeresztény magángyónást, mi által mély bepillantást nyert a gyülekezet lelki életébe és sokaknak vezetőjévé, vigasztalójává s tanácsadójává lehetett a legfenségesebb lelkipásztori értelemben. Mint igehirdető arra törekedett, hogy a lutheránus istentiszteletet széppé s vonzóvá tegye s evégett finom érzékkel kiemelte az ősegyház liturgiai kincseit a feledés porából s értékesítette a jelenkor számára. Mint egyházi író pedig egyes műveivel*) soha el nem muló jelentőségre tett szert a luth. egyházban; nyelvezetét s irányát pedig a legkiválóbb német irodalomtörténészek Götheével egyértékűnek tartják.

Löhe egyéniségének jellemzésére szolgáljon a következő idézet: „Igy ezen férfiú az áldásos művek egész sorozatát létesítette s minden amit tett, univerzális jelleget visel. Mindenkinek szolgálni akar, az egészségeseknek és a betegeknek, a nagyoknak és a kicsinyeknek, a tudósoknak és a tudatlanoknak. Ahol baj van, ott segíteni igyekeznek. S e mellett nem hódol önkényes ötleteknek. A történelem tanítómester neki a jelenre. Amennyire örül a lelke azon felszabadító ismeret felett, melylyel Luther ajándékozta meg az egyházat, ép annyira elismeri és megbecsüli azt is, amit az egyház Luther előtt végzett s a mi jó a lutheránus egyházon kívül is található. Ha valami szépet és nemeset lát, azt megragadja és fejleszteni igyekeznek. Mig így lelke magasan szárnyal, meg nem feledkezik a szegényekről és szükölködőkről s az egyházat épen azon üdvintézménynek tartja, mely hivatva van rajtok segíteni. Egyházfogalma távol áll minden pietisztikus szükkeblülségtől s szektárius modorosságtól. Egyházért, melyben a kiskorúaknak nincsen helyük, nem érdeklődik. Azért szerette ugy a lutheránus egyházat, mivel benne legtökéletesebben érvényesülhetnek Isten gazdag kegyadományai, — az Ur gondviselő szeretete, mely mindenüvé elér, ahol csak nyomor van a világon. Ezen szeretet hatotta át Löhét is, ki igazi apostoli férfiú volt.“

1872. január 2-án halt meg s azon temetőben, melyet ő ajándékozott gyülekezetének, korán elhunyt neje mellé temették el, kivel csak rövid földi boldogságot élvezett. Siremléke egyszerű márványkereszt, ezen önválasztotta felirattal: „*Hiszem a szentek egységét, bűnök bocsánatát, testnek feltámadását és az örök életet!*“

Mikor Löhe fiatalkorában először jött Neuendettelsaubá, ezen minden

*) Néhány művére külön is felhívjuk olvasóink figyelmét. Ilyenek: Von der Barmherzigkeit. III. kiad. 1.20 mrk.; Beicht- und Kommunionbuch. VIII. kiad. 1.60 mrk.; Drei Bücher von der Kirche. IV. kiad. 1.75 mrk.; Von der weiblichen Einfalt. XIII. kiad. 1.20 mrk.; Evangelien-Postille. IV. kiad. 4.50 mrk.; Der evangelische Geistliche III. kiad. 5.80 mrk. stb. Valamennyi műve megrendelhető C. Bertelsmann, Güthersloh, kiadásában.

természeti szépséget is nélkülöző igénytelen kis faluba, így kiáltott fel: „Halva sem szeretnék ezen fészekben lenni.“ Midőn később egyszer egy barátja ezen szavaira emlékeztette, így szólt: „Az Ur nagy a sivatagban is!“ S valóban nagy dolgot műveltetett vele az Ur ezen a helyen. Bárcsak közöttünk is ébresztene Löhehez hasonló férfiakat, kik oly egyházasan gondolkodnának, éreznének s munkálkodnának mint ő, akkor hazai egyházunk sivatagja is üdítő s boldogító viránnyá változna! S. Ö.

... Nem akarom látni mikor a gyermek meghal ...

Nem régen a halálozási anyakönyvbe egy fiatal anyát írtam be. Huszonöt éves volt. Mily rövid idő! Mint a suhanó árnyék, úgy lebben el 25 év az ember felett. Huszonöt év alatt csecsemő, babákkal játszó gyermek, szorgalmas iskolás leányka, viruló hajadon s boldog anya volt. Mennyi változás, haladás, tartalom egy 25 éves emberi életben! . . .

Visszaképzelve magamat 25 évvel ezelőttre, gagyogó gyermek voltam, úgy beszéltem mint gyermek s úgy gondolkoztam mint gyermek. A gyermek elsajátította az elemi iskola, a serdülő tanuló a gimnázium ismereteit, az ifju Timotheus a theologia kimeríthetlen forrásaiból meritett s ma a fiatal kezdő, tele ideálmussal s reménnyel, Istentől adott tehetsége szerint dolgozik az Ur szőlőjében . . .

Mi minden történik 25 éven belül? Mintha az a 25 év csak álom volna, úgy tűnik fel. A tegnap még gondatlanul játszó kis gyermek, ma az élet nehézségeivel küzdő férfitá lett. Megy, fut, rohan életidőnk. Egy tenyérnyivé tétetnek napjaink s ami időnk, mint a semmi Isten előtt. Bár úgy van, mégis sok fontos esemény történik ily tenyérnyi időben, mégis világra, századokra szóló alkotások köszönik létüket sokszor egy 25 év keretén belül leforgó időszaknak.

Egy ilyen nevezetes alkotás az is, mely a kolduló vándorlegények, züllött munkások megjavításán fáradozik immár 25 év óta, mondhatni kiváló sikerrel. Huszonöt év, mily rövid idő, s mégis testet öltött egy nagy eszme: „Szeresd felebarátodat mint ténmagad.“ A felebaráti szeretet gyakorlása kiterjesztetett az emberiség legnyomorultabbjaira, mikor a legelzüllöttebb koldusban is testvért ismertünk fel, kit nem megvetni, hanem szeretni kell. A tudat, hogy még a legszegényebb ember is testvérünk, élt azelőtt is a lelkekben, de ezen tudat nem nyilvánult cselekedetekben.

1882. aug. 17-én nyílt meg Bodelschwingh telepe „Wilhelmsdorf“ a züllött, foglalkozás nélküli, kolduló vándorlegények számára. Ez volt az első ilyenféle intézmény a belmisszió terén, mely a züllött vándorokat s koldusokat gondjaiba vette, mely megmutatta az utat a tévelygőknek, melyen kijuthatnak ama mély posványból, melybe sülyedtek. Ez volt az első szeretetintézmény, mely a tékozló fiu atyjaként, szeretettel tárta ki karjait s a bűnbánóan hazatérő fiut szeretettel ölelte keblére, megbocsátva minden engedetlenségét, minden bűnét. S mikép a tékozló fiu atyja mondotta: „Az

én fiam megholt vala és feltámadott, elveszett vala és megtaláltatott“, ugy ezen intézmény is ugyanezt mondhatja magáról, mert 25 év alatt nem egy hanem 1000 meg 1000 tékozló fiu általa támasztatott uj életre; ezer meg ezer elbukott, elzüllött ember, ki családja s a társadalom számára már el volt veszve, általa találtatott meg ujra.

Huszonöt év rövid idő, mégis óriási sok történt e téren. Bodelschwingh nem is sejtette, hogy alkotása ily rövid idő alatt ennyire meghatalmasodik, ennyire kiterjed. Amint a „M. L.“ 1907. 7. számában irtam, nem előre kidolgozott tervvel kezdte a foglalkozásnélküli koldusok kérdését megoldani, hanem maga a szükség és nagy szeretete mutatták neki az utat. Nem sejtette ő 1882-ben, hogy 1892-ben már 20 olyan fajta intézmény lesz Német-honban mint az övé. Ma pedig 1907. végén a 76 éves ezüsthüvelyű aggastyán még láthatja, hogy az övéhez hasonlóan 32 intézmény szolgálja a szegény, foglalkozásnélküli vándorok s koldusok ügyét; láthatja, hogy azon kicsiny kovász, mely tőle indult ki, átjárta az egész térszót, szeretett egyházát.

1882-ben 100.000-nél több volt a munkakerülő, csavargó koldusok száma. Harminc millió márkát, (36 millió korona) tett ki évente a koldusoknak adott alamizsna, amint Karig írja. Ez az óriási összeg azonban nem hogy enyhítette volna a nyomort, hanem még növelte, mert ezen pénz legnagyobb része szesz italokra lett fordítva. Olvasom, hogy a westphali tartományra, hol Bodelschwingh belmissziói telepe van s hol megkezdte ezen bűnös üzelmek ellen a küzdelmet, naponta 4000 márka esett. Magában Berlinben pedig az 1882. évben 33,000 személy lett koldulás miatt megbüntetve.

Ijesztően merednek elénk ezen számok, szinte hihetetlen, hogy egy év leforgása alatt 38 millió koronát tegyen ki a koldulóknak kiosztott alamizsna. Tegyük fel hogy édes hazánkban évente nem 100.000 hanem csak 50,000 koldus csavarog (annak is nagy része idegen) ugy az alamizsna gyanánt kiosztott pénz, kenyér, szalonna stb. évente kitesz 18 milliót. Tegyük fel megint hogy ebből a 18 millióból az evang. luth. lakosokra esik 4, vagy mondjuk csak 2 millió korona. Mennyi szép, nemesebb célt szolgáló intézményt, melyet alig tudunk fenntartani, lehetne ezen hasztalanul kidobott pénzből támogatni Két millió korona évente! mily gyönyörűen lehetne azt a rozsnyói árvaházra, aszódi, kőszegi leányiskolára, konfirmandus otthonokra, pozsonyi diakonisszaházra s más ily belmissziói irányu intézményünkre fordítani!

Ha 2 millió lutheránus van országunkban s mindegyik ad naponta egy koldusnak két fillért, ugy az egy évben 14,600.000 korona. De ne számítsunk ily sokat, vegyük ennek csak $\frac{1}{4}$ részét, ugy ismét 3,650 000 k. jön ki. Ha a valóságban még ennek az $\frac{1}{4}$ -nek is csak a fele volna kezünkben, mily hamar létesülné egyik szeretetintézmény a másik után. S vajjon ha ezen koldusfillérek nem a koldusoknak adnók, hanem egy helyre koncentrálnók, egy a koldusok érdekét, ügyét szolgáló belmissziói intézményre, nem nagyobb irgalmasságot gyakorolnánk-e mint így? Ha a koldulás megtiltatnék s oly intézmények szerveztetnének, hol minden dolgozni akaró

koldus kap munkát, megfelelő napszámot, tisztességes ruhát s kosztot meg lakást, vajjon nem-e meg volna oldva a mózesi parancsolat: „Ne legyen te közötted koldus?“ Lassanként bizony eltűnnének a koldus tarisznyák, a lebuajok kiürülnének, az emberek egy nagy nyügtől, a mindennapi kéregetéstől szabadulnának meg. Igaz, megmaradna akkor is Jézus urunk szava: „Szegényeitek mindig lesznek“ de ezen szegényeken másképp lenne segítve, mint a hogyan most segítünk rajtuk.

Lehet-e azonban úgy hagyni mindent ahogy van? Lehet-e oly oriási summákat kidobni majdnem haszontalanul? Lehet-e tétlenül nézni, mint züllik el annyi ember, kinek mind halhatatlan lelke van?

A felelet minden felebarátját szerető embər ajkáról egy határozott „nem“. „Nem akarom látni mikor a gyermek meghal“ mondotta Hágár egykor a Beerséba pusztájában bolyongva. Az anyai szeretet nem bírta végignézni az éhség s szomjuságtól haldokló gyermek kinszenvedését. (I. Móz. XXI. 16.) Hágár, Ábrahám szolgáló leánya látván gyermeke közeledő halálát, szeretett volna rajta segíteni, de nem lehetett s e feletti fájdalomában nem messze a gyermektől leült és „nagy felszóval sira.“ Azt hitte, kedves gyermeke már elveszett, s ime, mikor legnagyobb volt a szükség, ott volt a segítség. A megsebzett anyai szivre gyógyító balsamként hatott az angyal szava: „Kelj fel, vedd fel a gyermeket, és fogd kézen őtet, mert én nagy néppé teszem őtet“. Isten megnyitá szemeit és láta egy kutfejet, oda méne azért és megtölté a tömlőt vízzel, és inni ada a gyermeknek.

Evangélikus egyházunk, urunk Jézus Krisztusnak szolgáló leánya. E szolgáló leánynak nem egy, de ezer meg ezer gyermeke van, kiket testi s lelki halál fenyeget. Érezvén, látván a közelgő halált, nem-e esik meg az anyának, az egyháznak szive? Nézheti-e megindulás nélkül tétlenül annyi gyermekének halálát? Hány csavargó, naplopó, koldus bolyong a sivár pusztában kiteve az éh- és szomjhalálnak? Ezen legelzüllöttebbeknek mindegyike el van hiva az örök életre. Bár mondhatnók már mi is magyar evang. egyházunkról, hogy „megnyitá Isten az ő szemeit“! Eddig egyházunk még nem látta résztvevő szemmel ezen bajt, ha itt—ott rá is mutattak. Meg vagyok azonban győződve, ha az egész egyház, mint egy ember, észre veszi, hányan pusztulnak el testileg, lelkileg azok közül, kik koldulással tengetik életüket, akkor nagy felszóval fog sírni és nem akarja majd látni gyermekei halálát. Azonban, mihelyt ez megtörtént, akkor biztosan fog látni valahol „egy kutfejet“ melyből inni adhat a halállal vivódó gyermekeknek.

Ha a kutfejet, melyben elegendő víz van, megtalálta, akkor csak az kell, hogy szorgalmasan merítsen belőle, hogy sietve juttasson minél több gyermekének friss, életadó vizet. Kell, hogy az egész egyház, bár sok s különféleképpen gondolkodó tagból áll, mint egy test lásson a munkához, s ne várjon akkor még arra is, hogy a víz magától jöjjön a kutból. Kell, hogy minden egyes tag részéről tettekben, személyes közreműködés útján nyilvánuljon a szeretet, elbukott kolduló testvéreink iránt. Csakhogy az elbukottakkal, elzüllöttekkel érintkezni, velük törődni, velük mint testvérekkel banni, nem mindenkinek adatott, s nem is mindenkinek van hozzá kedve,

legtöbb embernek borsószik tőle a háta. Találó Gerock jellemzése: „A felebarátok iránti szeretet, nagyobb részét szeretet keztyüs kézben; előkelő szeretet, mely idegenkedik attól, hogy a felebarát testi s lelki nyomoruságát közelebből megismerje; mely a szegényt kivel jót tett, lehetőleg távol tartja magától. A mai felebaráti szeretet, kényelmes szeretet, mely az utcán álló koldusnak a tovarohanó kocsiból dobja oda az alamizsnát. Barátságatlan szeretet, mely bár kinyitja erszényét, de szive zárva marad, a szegény számára nincs részvevő tekintete, nincs barátságos szava, hanem sokszor még durva szóval keseríti az adott alamizsnát“.

Mennyire igaza van! Hogy ráillik e jellemzés mai alamizsnaosztásunkra. Mily sokszor bosszant minket, ha koldus lép a házba, mily sokszor adunk rossz kedvvel immel-ámmal, kénytelenségből; s mily kevésszer adunk igazi jó kedvvel, részvevő szívvel, barátságos meleg szavak kíséretében. Jól tudjuk pedig, hogy csak a jókedvű adakozót szereti az Isten. Ha egy koldus bekopog egy helyen alamizsnáért s azt megkapja, de hideg részvétlen tekintettel s utána másik helyen kopog be, hol érdeklődéssel kérdezősködnek sorsa iránt, hol igyekeznek őt a jobb utra, a becsületes munkára birni, s mint embert tekintik, ki még megmenthető, és csak aztán adják az alamizsnát; a két helyen vajjon hol érezte magát jobban, vajjon melyik alamizsna volt szívére nemesítőbb, áldásosabb?

Csakis szeretetteljes bánásmód, Krisztusi türelem s szeretet ragadja ki a koldusokat az erkölesi halálból. Addig, míg szeretet nélkül osztjuk a koldusfilléreket, míg nem becsüljük őket, mint testvéreket, míg meg nem kedveltetjük velük ismét a munkát, minden alamizsnánk hiábavaló, mert nem enyhítjük, csak növeljük nyomorukat. (Lásd „M. L.“ 1907. 7. sz.)

Huszonöt évvel ezelőtt Bodelschwingh vette Németországban ezen ügyet kezébe és sikerült rendeznie. Számos követőre talált. Mi nem teszünk e téren még egyebet, minthogy osztjuk évente a sok koldusfillért. Azonban volt idő, mikor a szegények, elaggottak, alamizsnára szorultak sorsán, magyar evang. egyházunknak egyes lelkes tagjai is megkönyörültek, segítettek. Örömmel olvastam Payr Sándornak „A magyar reformáció nagyasszonyai, mint belmisszióink uttörői“ című cikkét, mely a hazai reformáció első századának belmissziói munkásságát ismerteti meg velünk. Büszkeséggel töltött el, hogy ime van hazai példa is bőven, mely után indulhatunk. A hazai belmisszió uttörői közt is van olyan, ki annak a nagy eszmének állott szolgálatában: *a felebaráti szeretet személyes gyakorlása által oda hatni, hogy ne legyen közöttünk koldus.* Egy Kanizsai Orsolyáról olvassuk, hogy „naponként sok szegény özvegy és árva kapott eledelt és ruházatot Sárvárrott, s volt úgy néha nagy inségkor, hogy a ház asszonya 1000 mérő gabonát osztatott ki egyszerre“. Egy Batthyáni grófnéről, hogy „kapuja előtt mindennap 50, 100, 150 nyomorultak megállanak, kiket táplált; jószágából nem hagyott kivinni gabonát, hogy szegényei ne éhezzenek.“ S milyen ragyogó glóriával vonja körül Zrinyi Katát, a leona Lutheránát, az ő igazi felebaráti szeretete! Neki „gondja volt a városok és falvak szegényeire. A szegény betegeteket s elaggottakat pedig rendes ispotályokban ápoltatta.“ (Lásd „M. L.“ 1907. 5. 6. sz.)

Igazán ragyogó csillagok ezek a nagyasszonyok, melyeknek világossága messze századokra fénylik. Szívük nagy szeretete, a rég letűnt századokon át, mint melegítő napsugár hat a mai, szeretet nélküli századra. Magasztos, követendő példaként állnak előttünk a magyar belmisszióknak ezen uttörői; de egyuttal vádlókként is, amiért az utódok nem folytatták oly lelkesedéssel, kitartással azt, amit ők megkezdettek! Ha a szegények gondozásában oly áldozatkészek, s a szeretet személyes gyakorlására oly hajlandók lettek volna az utódok, mint ők voltak, hol volnánk manapság már? Hány ezer szegény lett volna megmentve az elzülléstől, hány szeretetintézmény állna ma már készen a szegények, elaggottak, betegek, árvák számára?

Ha a nemes uttörők nyomdokait el is hagytuk s 3 évszázadon át nem követtük, még nem késő, még mindent jóvá tehetünk. Jóvá tehetjük a százados mulasztást azáltal, ha Kanizsai Orsolya, Zrinyi Kata s a többiek példáját sokan kezdjük követni. Helyre hozhatjuk mulasztásunkat azáltal, ha 1917-re ismét megvalósítjuk azt, amit a belmisszió uttörői hazánkban a reformáció első századában megvalósítottak. Payr Sándor Zrinyi Katáról írva azt mondja: „Méltó hogy megörökítsük nevét egyháztörténetünkben“. Mi volna a leona Lutherana nevének legméltóbb megörökítése? Nem csupán az, hogy neve az egyháztörténelem lapjain említették, hanem az volna a legmaradandóbb, legszebb s legméltóbb emlék s megörökítés, ha az ő megkezdett művét ismét életre keltenők, folytatnók, s ha az ő nevének megörökítésére oly intézményt létesítenénk, mely hivatva volna a szegények sorsán enyhíteni, a csavargó, naplopó, koldusokat tisztességes életre szoktatni a munka megkedveltetése útján, s így megjavítva, őket a társadalomnak visszaadni. Ezen szeretetintézménynek főfeladata, amellet hogy a testet javítja, az volna, hogy a lelket kiragadja a bűnből, hogy megtisztítsa a salaktól, hogy a hitetlenből hívő lélek legyen, hogy a bűnös megtérjen és éljen.

1917-ben a reformáció négyszázados emlékűnnepét fogjuk ünnepelni. Szép szavak s cikkekben nem lesz hiány, de vajjon tettekben nem lesz-e a hiány annál nagyobb? Mikép a hit cselekedet nélkül holt, épügy a reformáció emlékűnnepélye is tettek, cselekedetek nélkül holt ünnepély lesz. Gyöngyöri munkaprogrammot, sok szép, megvalósítandó célt tüzött ki e lapok szerkesztője (Lásd „M. L.“ 1907. 12. sz.) az előttünk lévő 10 évre. Az ott felsorolt célokhoz én még a kolduskérdés megoldását toldom hozzá, mert magasztos cél az is, odahatni, hogy ne legyen közöttünk koldus.

De mikép valósítsuk meg azt a nagyon is sok célt, mikor a hozzá szükséges anyagiakkal nem rendelkezünk? A felelet: „gyűjtéssel s megta- karítással“. Ezt a két szót nagyon jól kell megjegyeznünk, mert ez oly summákhoz juttathat, hogy a szükséges anyagiak a kellő időre meglesznek. Tegyük fel, hogy evang. egyházunk tagjai közül 1 millió elhatározza magában, hogy évente 300 napon át *egy* = 1 fillért áldoz ezen célok megvalósítására. Az évente 3 millió koronát tenne ki, 10 év alatt pedig, mire eljő 1917. 30 millió korona lenne együtt. Ebből csak méltóan lehetne megün- nepelni a négyszázados emlékűnnepélyt? Ez az egyik módja a gyűjtésnek

s megtakarításnak. De tegyük fel, hogy minden év végén ezt a 3 milliót beküldendőek egy e célra szervezett bizottságnak, mely aztán takarékpénztárba helyezi el kamatra, ez 10 év alatt ismét tekintélyes summát tenne ki.

Ismét csak feltevés, de tegyük fel: egyháztagjaink nem igen adakoznának, nem igen buzognának s rajongnának belmissziói szeretetintézmények létesítéséért. Mit tegyünk akkor? Nos akkor kedves testvéreim, nem fogunk kétségbe esni, sem tétlenül bevárni a közelgő négyszázados emlékünnepelet. Minden evang. községnek, felteszem, van lelkesedni s áldozni tudó lelkésze, van inspektora s van tán még egy harmadik személy is a községben. Nos hát, ezek hárman felteszik magukban s kötelezik is magukat, hogy mind-egyikük ad 300 napon át „1“, mond „egy“ fillért, a magyar evang. belmisszió felvirágoztatására mi 3 koronát tesz ki évente. Egy községből így 9 K jönne be évente. Átlag 700 községet számítva, évente 6300 K s 10 év alatt 63,000 K, volna együtt. Idealizmussal telve, azt hiszem, hogy minden községben akad 3 ember, aki évente 3 koronát nélkülözhet, akad 3 ember, ki lelkesedni s áldozni tud a Krisztusi eszméért: „Szeresd felebarátodat, mint tenmagad.“ Ha azonban a 17 középiskolát tanáraival, tanulóival, az 5 tanítóképezdét tanáraival, tanulóival, a 3 theológiát, a nagyszámu tanítókat s még a többi tagokat is vesszük, hogy ezek is mind oly mértékben támogatják majd ezen ügyet, akkor igazán hatalmas összeg gyűl be, mely egyszerre erőssé tesz minket, akkor nem 25, hanem 10 év elteltével, egyházunk külsőleg s belsőleg kiépülve, megerősödve s újjászületve lépi át a reformáció ötödik évszázadának küszöbét.

Hátha a községben a többiek látják a háromnak kitartását, lelkesedését, vajjon nem fognak-e ők is hozzájuk csatlakozni? S hátha Isten akaratából 3 helyett, 10 vagy 20 vagy még több akad egy községben? Annyi pénz gyűl akkor be, hogy mi köztünk is teljesedik az, ami az ó szövetségben már teljesedésbe ment, t. i. „Többet hord a nép ajándékba, mint amennyi kell.“

Ha igazán él bennünk a Krisztus iránti szeretet, ha igazán Krisztus követői akarunk lenni s nem pusztán névleg keresztények s ha a reformáció emlékünnepeletét méltón akarjuk ünnepelni, akkor kell, hogy a kitűzött célok megvalósításán már most kezdjünk dolgozni, adakozni, gyűjteni, takarékoskodni „in capite et membris“.

A szükséges anyagiak előteremtésének még van egy másik módja. Országunkban, egyházunkban sok rejtett kincs van. Egyházunk tagjai sok olyan kincsesel, vagyonnal, pénzzel rendelkeznek, melyről nem tudnak semmit, azt sem, miben áll e vagyon, azt sem, hol van elrejtve? Én azonban tudom, hogy kivétel nélkül, minden egyháztag rendelkezik azokkal a rejtett kincsekkel; házukban, szobájukban vannak elrejtve, mindennap látják, kezükbe fogják s még sem tudják, hogy azok kincsek, hogy azokat összegyűjtve, meg lehet valósítani sok magasztos célt, életbe lehet léptetni sok belmissziói intézményt. Egyháztagjainak mindegyikénél meg van ma is a *Sareptai véka és korsó*, melyből a liszt és olaj el nem fogy, csak nem tudnak ama vékából és korsóból meríteni. Hogy milyen az a kifogyhatatlan

véka és korsó a XX. században s mikép kell belőle meríteni; melyek a rejtett kincsek s hogyan kell azokat összegyűjteni, arról bővebbet a következő számban. Addig is azonban törekedjünk oda kedves testvéreim, hogy minden egyházközségünkben kötelezze magát legalább 3 mond *három* ember arra, hogy 10 éven át *naponta 1 = egy fillért* áldoz belmissziói intézményekre. Gondolkozzunk az itt mondottak felett!*)

Ujbánovec.

Wallrabenstein Jakab.

A Lipesei Misszió munkája Keletindia női között.

II.

(Befejezés.)

A női misszionáriusok munkája kiterjed a leányiskolákra, árvaházakra, a gyülekezeti szegények gondozására, a betegek ápolására, a keresztény özvegyekre és a pogány nők lakosztályaiban való tanításra. Ezen munkásságuk közül legnagyobb fontosságú az *iskolákban* és a *szenákban* való működésük.

Misszióink minden nagyobb állomásán: Trankebárban, Póreiárban, Majaverámban, Tritsinopoliban. Tandzsaurban s másutt is leányok számára külön kosztosiskolákat állított fel, melyekben a női misszionáriusok a felügyeletet gyakorolják s egyes osztályokban maguk is tanítják a vallást és a kézi munkákat. Misszióknak külön leányok számára való 2 alsó, 14 felső népiskolája, s 3 középiskolája közül 6 ilyen kosztosiskolával van egybekötve. Közülök megemlítendő a *tritsinopoli-i*, melynek *leányipari* jellege van. Az alsó népiskola elvégzése után itt főképp a vallásban nyernek továbbképzést a leányok, valamint a házimunkákban, főzésben és kézimunkákban; ez utóbbiak közül nagy szerepet játszik legujabban a jövedelmező *csipkekötés*. Készítményeikért a növendékek az azokat értékesítő iskolától fizetést is kapnak. Legujabban *özvegyek otthonával* van összekötve ez iskola, melybe egyedülálló, érdemes, *keresztény* özvegyek vétetnek fel, hogy itt kezük munkájával keressék meg mindennapi kenyerüket s ne legyenek kénytelenek koldulni. Jelenleg *Schmidt* Katalin diakonissza tanítónővér vezeti a tritsinopoli iparos leányiskolát, ki a mult évben egy bennszülött tanítónővel együtt letette a kormánytól előirt vizsgát a csipkekötésben.

*) Munkatársunk fenti indítványát olvasóink szives figyelmébe ajánljuk. De mivel minálunk rendszerint minden indítványt kiadnak előbb egy bizottságnak, mely aztán albizottságokat küld ki a dolog tanulmányozására, melyek többnyire eltemetik a jó eszmét s azért nem jutunk semmire (példa rá a gyámintézet közelgő 50 éves jubileuma, melyről már két éve tanakodnak, hogy mi történjék, ahelyett hogy eddig is gyűjtöttek volna néhány ezer koronát) — mi ismét *reformációi jubileumi emlékalapunkat* ajánljuk az eszme megvalósítására. Ha mindazok, akik hozzá akarnak járulni valamely magasztos belmissziói cél eléréséhez, addig is míg a hivatalos egyház nehézkes apparátusával megmozdul, ez emlékalapot gyarapítják adományaikkal, úgy mindannyiszor egy-egy lépéssel közeledünk a megvalósítandó magasztos cél felé. „A tett halála — az okoskodás“. Szerk.

Tamul leányiskoláink koronája azonban mégis a *tandzsauri leányközépiskola*, melynek 131 növendéke többnyire az előkelő szudrakasztbeli családokból való. Bennszülött tanítónőink javarészt ez iskolából kerültek ki. Az iskola kormánysegélyt élvez s a m. é. szeptemberben történt kormánybiztosi inspekciónak alkalmával a növendékek oly jól megfeleltek, hogy az angol női inspektor a vezető misszionárius nőt, az említett v. Soden Emma nővért

sürgősen felszólította, hogy az iskolát „főiskolává,” azaz leányfőgimnáziummá fejlessze.

Miután Indiában is az evangélium csak azon mértékben képes a nép életét áthatni, a mennyire a családanyák, mint a népszokások s erkölcsök ápolói s őrizői, annak befolyása alá kerülnek, azért tamul egyházunkra nézve oly igen fontos, hogy a tamul nők, nevezetesen a missziói munkások s az irányadó, magasabb rangú keresztények leendő nejei egészséges keresztény alapon nyugvó kiképzést nyerjenek missziói leányiskoláinkban.

A női misszióknak másik főtere a *szenanamisszió*,*) mely alatt női misszionáriusainknak és az ő felügye-

letük alatt álló bennszülött u. n. bibliás nőknek az idegen férfiaktól, tehát misszionáriusainktól is háremszerűen elzárt ind női lakosztályokban (szenána) a keresztény vallással való megismertetés céljából végzett tanítását értjük.

Fiatallamul mátkapár.**)

*) Lásd: *Sieben Missionsstunden zur Einführung in die Arbeit der Leipziger Mission in Indien* von Pastor Dr. phil. von Schwartz-Bodenburg. Leipzig 1907. Ára 1 márka.

***) Az ezen képhez való szöveget lásd az előbbi számban.

A szenának épen a leányiskolák növendékei útján nyílnak meg női misszionáriusaink előtt: ezek anyja, vagy idősebb nővérei és egyéb női rokonai meg akarnak ismerkedni a kisebb leányok európai tanítónőjével, majd ők is kívánják tanítását. Sőt egyes nagyobb városokban már mintegy a jó tónushoz tartozik, hogy a magasabb kasztbeli hölgyek taníttassanak az európai misszionárius nők-től, kiknek fizetést is ajánlanak fel a misszió javára. A szenánakban folyó tanítás azonban rendesen díjmentesen történik.

A tanítás kiterjed az írás és olvasásra, a hol az illető ind nők előbb valamely iskolában nem sajátították el e mesterségeket, továbbá különféle *kézimunkákra*; föltétel mindenütt a keresztény vallásba való bevezetés, mely főképp bibliai történetek elmondásával s magyarázatával s bibliai olvasással történik. A mint e nélkül pogány leány nem vétetik fel leányiskoláinkban, ugy a keresztény vallástanítás nélkül nincsen tanítás a szenanában. Hogy pedig misszionárius nőink minél több házat vonjanak befolyásuk alá, segítségükre vannak a *bibliás nők*, többnyire özvegyek, kik férjhezmenetelük előtt esetleg tanítónői kiképzést nyertek volt, vagy néha olyan benszülött keresztény tanítónők is, kik szegény pogány nőtársaik iránti irgalomból

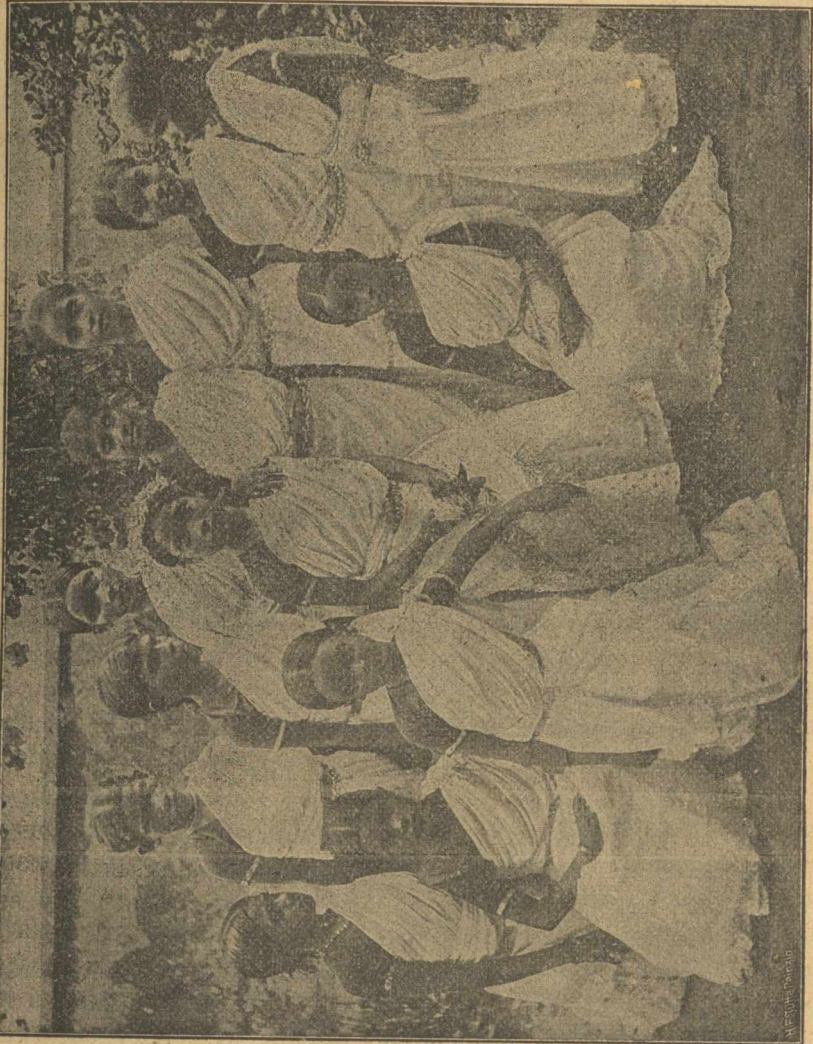

A tandsauri kosztos leányiskola növendékei.

otthagyták jövedelmező tanítónői állásukat s a bibliás nőnek gyöngén fizetett, fáradságos és sokszor hálátlan hivatásával cserélték fel. Az egyes házakat hetenként kétszer-háromszor látogatja meg a bibliás nő. Átlag egy bibliás nőre 25 ház esik. A mult évben *Pamperrien* tanító kisasszonynak Madrászban 60 szenánatanítványja volt, *Herget*, dresdeni diakonissza tanítónővérnek Tritsinopoliban 105. *Koimaturban Streng* Lina nővérnek 140 tanítványja

volt a szenanákban; 4 bibliás nő segítkezik munkájában. Az európai női misszionárius nem csupán ellenőrzi a bibliás asszonyok működését, hanem hetenként néhányszor maga mellé is gyűjti, hogy megbeszélje velük a teendőket s hogy kiképzésüket, nevezetesen a szentírásra vonatkozó ismeretüket, mélyítse.

A tanításban rendszeren a szenána összes női vesznek részt, kik közül

Keresztény tanul leányok.

az éltebbek sokszor nagyon komolyan is veszik a dolgot. Néha a ház férfiai is élénk érdeklődéssel kísérik különösen a keresztény vallástaniítást, mely felől vagy kikérdezik nejeiket vagy pedig ott hallgatják végig valamely függöny mögött elrejtözve. Ilyenkor előfordul, hogy a különben nem oly élénk eszü vagy figyelmetlen szenánatanítványok valamely napon csak igen meglepő s fogas kérdést intéznek a misszionárius nőhöz, melyen meglátszik, hogy nem az ő fejükből eredt, hanem skeptikus vagy az igazságot

kereső férjeik adták szájukba. Így pl. egyik bibliás nőtől, ki éppen az első emberek bünbeesését mondta el, egy ízben*) azt kérdezé egyik brahman kasztbeli tanítványa: „Miért engedte meg a mindentudó Isten, hogy az első emberek kísértetbe jussanak?“ De éppen ezen oldalról, a férfiak és az élte-sebb nők, nevezetesen a nagyanyák részéről éri igen sokszor barátságatlan, sőt gyűlöléssel teljes bánásmód, néha durva bántalmazás is a hittérítő nőket. De bár a pogányok és mohammedanok fanatizmusa nagyon megnehezíti a szenánamissziót s bár maga az angol kormány is „házi nevelésre“ itt-ott külön angol tanítónőket alkalmaz, kik a szenánamisszióban vetélytársukat látják és avval ajánlgatják magukat, hogy a keresztény vallást nem tanítják, mégis a legnagyobb akadály a munkának azon szellemi tompultság és gondolkozási lustaság, mely Keletindia nőt terheli mint az évszázados rabszolgaság és megvetés gyászos öröksége.

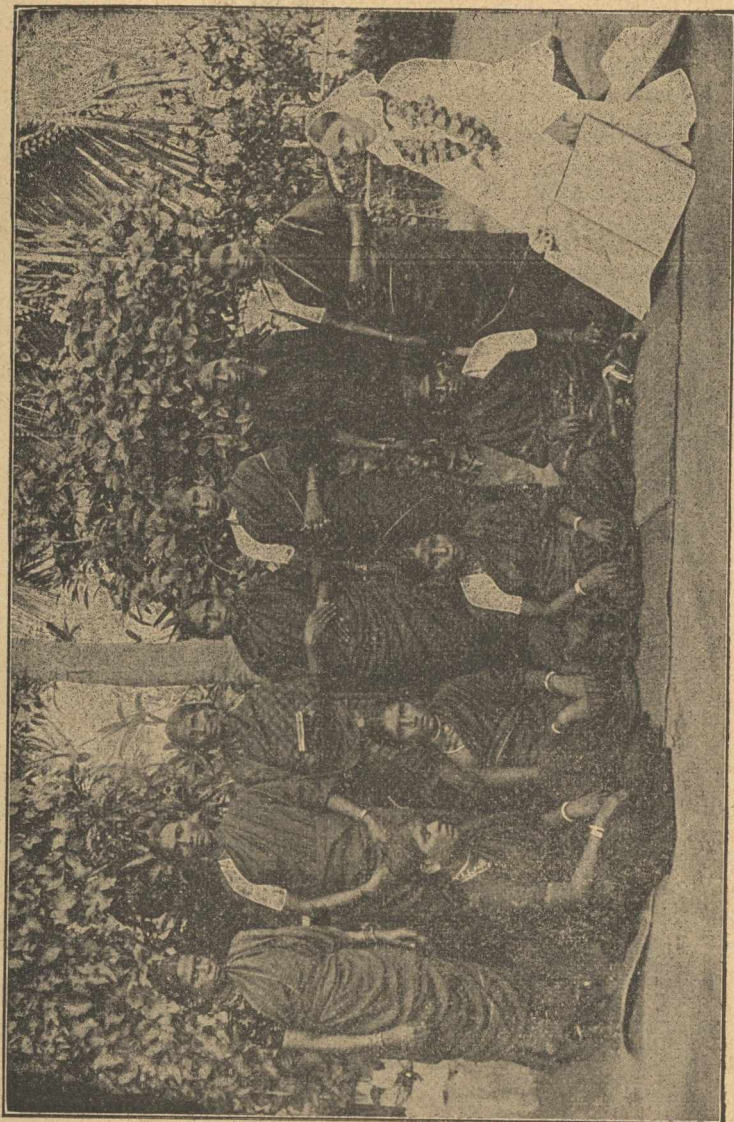
Mégsem hiába való misszióknak a szenánákban való munkássága. Tanuskodik erről női misszionáriusainknak nem egy tapasztalata, mely azt bizonyítja, hogy az evangélium az indiai családokban is kovász módjára hat és működik. S habár az ind nők közti munkásságnak célja az adott viszonyoknál fogva nem lehet az, hogy minél nagyobb számbeli eredményre mutathasson rá, azaz hogy minél több pogány nőt és hajadont vezessen a szent keresztség elfogadásához, ezek alapján mégis azt lehet remélni, hogy e munka által is mindinkább eltűnik a kereszténységről táplált balvélemény Indiában s hogy a nők révén, kiknek tudatlansággal párosult fanatizmusa eddigelé sok férjet s fiut tartott vissza a kereszténységre való áttéréstől, a férfiak is megnyeretnek Isten országának a Krisztus által. Megható, a mit pl. *Prozell* tanítókisasszony ír a női segítő egyletek számára kiadott s fent idézett nyolcadik jelentésben a szenana misszió eredményeiről: „Öröm tölti el szívünket s elménket, ha egyik másik szenanában ülve ez ország leányai sugárzó szemekkel kísérik szavainkat s midőn szemük könnybe lábad, mivel a Krisztusnak szeretete indítja szívüket. Avagy midőn egy másik halkan azt vallja előttünk: hiszem, hogy ez a Jézus az én üdvözítőm is. Vagy ha egy harmadik így szól: Szeretem Jézust, oly szívesen hallok róla és imádkozom hozzá, mindent ő tőle remélek. Vagy még egy másik: Az Ur Jézus megvilágosította az én szemeimet; látom, hogy ind isteneink csak bálványok.“

Szépen mondja Schwartz a „Sieben Missionsstunden“-ben**) „Ha ezeket halljuk s jól meggondoljuk, át fogjuk látni, hogy misszióknak Keletindia női között való munkája nem veszett kárba. A mi itt elvettetett s női szívekben kikelt, az egykoron gyümölcsöt hozand, úgy hogy lassanként de folyvást Indiában is mindinkább nagyobb lesz azok közössége, a melyben áll, a mit az apostol mond a Galata-belieknek: . . . nincsen sem férfi sem asszony között válogatás: mert ti mindnyájan egy vagytok a Jézus Krisztusban. Egyedül a kereszténység hozhatja meg India rabigába hajtott nőinek a megváltást“.

*) Lásd: *Achter Bericht für die Frauen-Hilfs-Vereine von Missionsdirektor D. v. Schwartz.* Leipzig 1903.

**) Lásd a fent idézett munka 49. oldalán.

Misszióink igazgatója egyik a női misszió érdekében kibocsátott röpiratában**) azt írja: „Mindazon keresztény nők és hajadonokhoz, kik szívből sajnálják sinylődő indiai nővéreiket, azon kérelemmel fordulunk, ne késlekedjenek, hanem lépjenek be ők is örvendezve *segítőink* sorába. Az

Streng Lina nővér bibliás asszonyaival.

Úr, a ki földi életében kegyes nőknek szolgálatát szívesen fogadta (v. ö. Lukács VIII, 2—3), ma sem fogja áldását megtagadni attól, ha nőtanítványai egyesülnek, hogy az Ő világosságának egy sugarát bocsássák a pogány női szívek éjszakájába.“ Ennek értelmében a Németbirodalomnak több városában s tartományában de más országokban, pl. Svéd- s Oroszországban

**) v. Schwartz: Die Frauen Ostindiens u. die Mission unter denselben. Leipzig 1899.

is, u. n. női segítő egyletek állanak fenn, melyek lipesei misszióknak különösen a pogánynők megtérítésére irányuló munkáját támogatják. Azonban sajnos még mindig nem a kívánatos mértékben. Azért az 1906. évi bevétel ezen forrásból csupán 22,296 márkára rugott, míg a női misszióra fordított kiadás Keletindióban és Afrikában 27,296 márkát tett ki. A lutheri nők közönye annál szégyenletesebb volna, mivel nemcsak Angliának van 10 nagy női misszióegylete, melyek körülbelül 1 millió márkával 250 európai női misszionárius s közel ezer benszülött segítőnőt, tanítónőket s bibliás asszonyokat tartanak fenn leginkább Indiában, hanem a római katolikus egyház is már régóta jól szervezett apácakolostorokkal rendelkezik ez országban.

Végül még külön kiemeljük, hogy a Lipesei Misszió eddigelé még nem határozhatta el magát arra, hogy vagy önállóan vagy más lutheri misszióegyesülettel együtt külön női misszionáriusokat képző szemináriumot állítson fel. Annál nagyobb hálával veszi, hogy a neuendettelsau diakonissza anyaházon kívül, a drezdeni és a hannoveri (Henriettenstift) nagy Diakonisszaanyaházak is késznek nyilatkoztak, hogy tanító nővéreik közül megfelelőket átengednek az indiai leányiskolákban s a szenánákban való missziói szolgálatra. — Vajha a mi hazai ág. hitv. ev. nőegyleteink is felkarolnák a női misszióknak oly szükséges munkáját!

Németjárfalu.

Zimmermann János.

Németországi utazásom.

Írta: Scholtz Ödön.

(8. folytatás.)

Innen dr. Thümmel egyetemi tanárhoz mentünk, kihez az altenburgiak utáltak, mivel ő nagyon érdeklődik az ilyen dolgok iránt s ha nem is tud Trostról, szívesen kutat majd utána. Thümmel, ki előbb mint lelkész roppant erős hirlapi küzdelmet folytatott a Németországban is egyre követelőbb és kötekedőbb ultamontanizmus ellen, most az egyetemen a gyakorlati teológiát adja elő. Dolgozószobájában az új szemeszterben előadandó tárgyára készült s bár így zavartam, mégis barátságosan fogadott, úgy hogy közel egy óra hosszat maradtam nála. Thümmel megnyerő külsejű, mély tudományu férfi, ki ritka szép és lelkes előadási képességgel bír. Jövetelem célját megtudva, kilátásba helyezte közreműködését, mire beszélgetésünk más tárgyra tért. A jénai egyetem theologiai fakultása hirhedt tanárainak szélső radikális álláspontjáról s bár Thümmel mint a gyakorlati teologia előadója talán még a legszelidebb közöttük, így dolgozószobájában bizonyára kathedraí előadásánál is szabadabban hangoztatott elvei és nézetei, — jöllehet Altenburgban előre figyelmeztettek reá — valóban megdöbbenetek.

A magyarországi egyházi viszonyokra terelődvén a beszéd, rendkívül csudálkozott azon a „maradiságon“, hogy itt még külön református és külön

lutheránus egyház van*) A hitvallások jelentőségét napjainkban egyszerűen tagadja. Szerinte a két egyháznak egyesülnie kellene, mivel az urvacsorai *tan* miatti eltérésnek ma már nincs értelme. Egyesülni kellene pedig a két egyháznak — nézete szerint — az unitárius egyház elvei alapján: mivel a Szentháromságról szóló tant senki eddig meg nem értette, sem ezután meg nem érti. A kereszténység lényege — felfogása szerint — mindössze ennyiből áll: bűnösök vagyunk s Jézus bölcs tanításával megmutatta az utat, melyen bűnös voltunk dacára mégis Istenhez juthatunk. . . .

Mikor végre leértem a kertbe, hol azalatt Floss ama Lipeséből jött theologustársával együtt várt reám, valóban szükségem volt — tiszta levegőre s bánat lepte el szívemet, amint erre a két fiatal theologusra tekintettem. Istenem, gondolám, ezen ifjak azzal a vágygal jönnek az egyetemre, hogy a körülöttük nyüzsgő bűnös világ által már amugy is megtépett gyenge hitük megerősödjék s hogy mint a Krisztusnak a hit minden fegyverével felvértezett vitézei lépjenek majd ki a világba, hogy működésükkel minél többeket a Krisztushoz s a benne való hit által az üdvösséghez vezessenek. S mit nyújtanak itt nekik? Kenyér helyett követ, hal helyett kigyót, tojás helyett skorpiót! Amit mint gyermekek a jó édesanyától hallottak mikor először kulcsolta imára kezüket, amit kegyes tanítóiktól s lelkészeiktől tanultak, a Bibliából, Kátéból, az énekes- és imádságos könyvből olvastak és merítették, az a drága hit, mely a próféták s az apostolok idejétől napjainkig annyi millió meg millió lelket vigasztalt, bátorított, üdvözített, az mind nem igaz, — de igaz legyen az, amit egy ilyen tudományától elkábult s eredetiséget hajhászó tanár hirdet. Azért fel is hivatam ezen szegény ifjak figyelmét a lelküket fenyegető veszedelemre, de úgy látszik, hogy figyelmeztetésem már későn jött, — szívükbe befészkelte már magát „a tagadás ősi szelleme“ s ha az Ur nem könyörül meg rajtuk s meg nem világosítja szívüket, ezek is mint rombolók kerülnek majd valamely gyülekezetbe, pedig egyházunknak épen most, mikor oly sok oldalról támadják s ostromolják Isten országát, lelkes építőkre van szüksége!

Ez az állami theologiai fakultások átka! Németországban az egyes államok s államocskák tartják fen az egyetemet s amilyen szellem hatja át az illető államot s annak fejét és kormányát, olyan rendszerint az illető egyetemen a theologiai fakultás szelleme is. Jéna a thüringiai államocskák egyeteme, mely államfoszlányok liberális szellemét a kívülről pusztulás jeleit mutató, belül pedig rendszerint üres templomok s a legszélsőbb negatív irányt képviselő theologiai fakultás tükrözi vissza. Még szerencse, hogy az illető országos egyházból kikerülő s ott alkalmazást kereső theologusoknak csak néhány meghatározott félévet *kell* az illető fakultáson tölteniök, míg tanulmányidejük többi részét szabadon választott fakultáson végezhetik. Ennek köszönhető, hogy míg a pozitív irányt képviselő fakultások hallgatóinak a száma rendszerint emelkedik, addig a liberális fakultások

*) Mintha bizony Némethonban, hol a felekezeti ellentét a birodalom egyik részében esalárd módon s erőszakosan bevezetett unió miatt még jobban kiélesedett mint nálunk, másképp volna.

hallgatói egyre kevesebben lesznek. Így a múlt félévben Németország 2319 protestáns theologusa közül csak 67 tanult a jénai egyetemen s ezeknek nagy része is bizonyára csak azért, mert „muszáj“ volt.

Mily nagy közöttünk is az egyetemeken az állam által felállítandó prot. theologiai fakultásért rajongók száma, pedig az egészséges helyzet az, hogy az egyház maga gondoskodik a lelkészképzésről s a némethoni országos egyházak sokért nem adnák, ha e tekintetben olyan szerencsés helyzetben volnának mint mi, kik teljesen kezünkben tartjuk a lelkészképzés mindenkefelett fontos ügyét. Igaz, hogy ha valamely egyház öntudata annyira alászáll, mint sajnos jelenleg a mienké, úgy megtörténhetik, hogy valamely theologiai intézet azért itt is ép olyan egyházrontó, mert a jövőd lelkési generáció egyházi érzületét aláásó és kipusztító irányba tévedhet, mint a jénai. Hiszen mindég voltak és mindég is lesznek olyanok, kik azzal akarják maguknak a tudományos készültség látszatát adni, hogy bölcseségüket a legszélsőbb irányok képviselőitől „kölesönzik“ s esetleg az unitáriusokkal is „benső testvéri viszonyba“ lépnek. De ha az illető theologiai intézet az egyház kezében van, úgy mindig meg van a lehetősége, hogy az egyház abban a pillanatban gátat vethet ezen romboló iránynak, amelyben öntudatra ébred s a veszélyt felismeri. Azért, ha minden iskolát kiadnánk is kezünkől, théológiáinkat meg kell tartanunk, s ha mindent elfogadunk is az államtól, az állami theologiai fakultást ne kívánjuk s ha felajánlanák se fogadjuk el. Mert inkább előbb mint utóbb keserűen, igen keserűen megbánnók!

Ilyenféle beszélgetés közben a „Volkshaus“-hoz értünk, mely ma Jénának az egyetem mellett leghiresebb intézménye s melynek megtekintésére épen azért több időt szenteltem. Ez a népművelődés előmozdítására emelt palota a hires Zeiss Károly-féle alapítvány *egy része*. Zeiss Károly Jénában 1846-ban az egyetemmel összeköttetésben álló természettudományi és orvosi intézmények szolgálatában álló mechanikai műhelyet nyitott, mely idővel különösen a cégtárssá fogadott dr. Abbe Ernő közreműködése folytán világhírű optikai szereket készítő gyárteleppé fejlődött, mely gazdáit sokszoros milliomosokká tette. Zeiss halála s fiának a vállalattól való visszalépése után, 1891-ben dr. Abbe is lemondot a tulajdonjogról s az egész vagyomból a tulajdonképeni alapító Zeiss Károly nevére párját ritkító alapítványt tett, mellyel egyrészt irányt akart mutatni arra nézve, hogyan lehetne egyrészt a Németországban oly veszedelmes mérveket öltött szociális ellentéteket kiegyenliteni, másrészt pedig a tudományok fejlődését s általában a népművelődést eddig nem ismert módon előmozdítani.

Az első cél megvalósítása végett az alapítvány az összes gyári alkalmazottakat és munkásokat a gyár résztulajdonosaivá tette, úgy hogy azok azon tudattal dolgoznak, hogy a gyár virágzásával az ő vagyonosodásuk és jólétük is emelkedik. Ezen alapon a gyár valamennyi alkalmazottja és munkása, a meghatározott és le nem szállitható tisztességes alapbären kívül, bizonyos a végzett munka értékének megfelelő arányban, az évi tiszta nyereség egy részén is osztozkodik, mely osztalék nagysága természetesen

a tiszta nyereség magasságától függ. Ehez a nagy előnyhöz azonban még számos más munkásjóléti intézkedés is járul. A napi munkaidő 8 óra, mivel alapos megfigyelés után megállapították, hogy egy szorgalmas és lelkiismeretes munkás 8 óra alatt több és jobb munkát végez, mint 9 vagy 10 óra alatt, mivel a túlhosszu munkaidő az idegeket túlságosan megerőlteti s a testet idő előtt elfárasztja s elgyengíti. A rendes vásár- és ünnepnapokon kívül, melyek után a napszám szintén kijár, minden munkásnak joga van bérvesztesség nélkül évenként 6 napi szabadságra. Beteg munkásainak az alapítvány egy egész esztendőn át a teljes munkabért fizeti; 5, 10, 15 évi szolgálat után pedig a keresetképtelenné vált munkás havi 100, 120 illetőleg 140 márka nyugdíjjal nyugalomba léphet, mely összeg 15 évi szolgálaton túl évi 1%-kal egészen az összeresetet 75%-áig emelkedik. Ha az alapítvány munkásokat több évi szolgálat után elbocsátani kénytelen, úgy azok eddigi, az alapítvány értékét emelő munkájukért kárpótlásban részesülnek. Így mikor az alapítvány 1903. augusztus 1-én munkahiány miatt 60 munkást kénytelen volt elbocsátani, egyszerre 30,000 márka kárpótlást fizetett ki nekik. A gyári takarékpénztárban minden munkás 1000 márkáig behagyhatja keresete egy részét, mely után az alapítvány 5% kamatot fizet; nősülése vagy jubileuma alkalmával minden munkás rendkívüli ajándékot kap; aki családi házacskát épít magának, az olcsó kamatra kölcsönt vehet hozzá igénybe; a munkások részére állandóan továbbképző tanfolyamok állanak díjtalanul rendelkezésre; a fiatal munkások szabad- vagy mérsékelt áru asztalban részesülnek; ugyanezeket rendszeres orvosi vizsgálatban részesítik, hogy az ezen korban gyakran előforduló veszélyes betegségi tüneteket csirájában elfojtsák; az egészségesek és betegek részére külön fürdőberendezések állnak rendelkezésre, úgy hogy a munkások évenként átlag 40.000 szabad fürdőt vesznek stb. stb.

Képzhetők, hogy ott, a hol a munkásokról így gondoskodnak s azok látják, hogy nem tekintik őket rabszolgáknak, kik csak addig érnek valamit, míg erejüket el nem őrlték, hanem ellenkezőleg a vállalat fejlődésébe és felvirágoztatásába fektetett erejük és fáradságuk révén bizonyos tulajdonjogot is szerezhetnek maguknak ahoz, — minő megelégedett, testvéries szellem fűzi össze a nagy telep összes tényezőit. Biztosra vehető, hogy ha a Zeiss Károly-alapítvány által nyújtott példát az összes nagy vállalatok követnék, úgy az oly sokszor emlegetett és rettegett „munkásveszély“ csakhamar magától megszűnne.

Ez azonban a Zeiss-féle alapítványnak csak az egyik oldala. Az alapítvány másik célja, mint említém, az általános népmívelődés előmozdítása. Mivel a régi szász választó-fejedelemségből alakult thüringiai államocskák, melyek együttvéve is alig bírnak egy millió lakossal, nem képesek a jénai egyetemet korunk fokozott követelményeinek megfelelően fejleszteni, azért dr. Abbe Ernő ezen egyetem fentartását és fejlesztését is a Zeiss-alapítvány egyik főfeladatává tette. Evégett a vállalat évi tiszta nyereségének egy meghatározott hányada külön „egyetemi alap“ gyanánt tőkésítettik, a sürgős elintézését igénylő szükségletekre pedig időről-időre nagyobb rend-

kivüli segílyt folyósít az alapítvány. Ily módon a Zeiss-alapítvány 1891 óta már mintegy hárommillió márkát fordított a jénai egyetemre, mely összesen a tanárok fizetése korszerűen rendeztetett s az egyetem céljaira több épület épült, míg jelenleg az ősi egyetem helyett egy korunk igényeinek minden tekintetben megfelelő teljesen új egyetemi főépület építését tervezi az alapítványkezelőség. Az eleinte csak a „természettudományi szakok“ előmozdítására szorítókozó alapítvány most már „az egész főiskola érdekeinek“ szolgálatában áll, mégis azon kettős kikötéssel, hogy a tanszabadság s a tanárok lelkiismereti szabadsága semmiféle irányban ne korlátoztassék s hogy az egyetem lehetőleg az általános népmívelődés szolgálatára is nyitva álljon.

Az alapítvány ezen oldalának másik fontos alkatrésze az u. n. „Volkshaus“*) hol mindezekről értesültem. A Volkshaus egy az összlakosság szolgálatában álló közmívelődési palota, mely a politikai pártokra, társadalmi osztályokra s vallásfelekezetekre való tekintet nélkül teljesíti kitűzött feladatát. Ezen a Zeiss Károly téren német renaissance stilben emelt impozáns épület közel egy millió márkába került s nyilvános olvasószobákat, népkönyvtárt, irodalomtörténeti és fizikai muzeumot, ipariskolát, disztermet, továbbá kiállítási-, zene- és művészeti célokra szolgáló termet stb. foglal magában. Bár Jéna Németországon csak igénytelen kis városka, még nincsen az egész birodalomban sehol sem ily modern berendezésű, dusan felszerelt és szorgalmasan látogatott középület mint amilyen ez a Volkshaus.

A földszinti olvasóteremben 100 politikai napilap van kitéve, melyekben minden párt és irány — ami Németországon sokat mond, a szociáldemokrata sajtó is — képviselve van, úgy hogy itt mindenki mindent olvashat, miáltal látköre kitágul, objektivitása pedig a másik tábor céljainak és eszméinek megismerése révén kifejlődik és megerősödik. S valóban megható és felemelő látvány, amint itt a professzor és a diák, a tőkepenzes és az egyszerű munkás egymás mellett ülve olvassa a legkülönbébb lapokat. Az emeleti olvasóteremben majdnem 400 tudományos és szórakoztató folyóirat áll minden elképzelhető szakmából az olvasók rendelkezésére s örömmel konstatáltam, hogy a jelesebb prot. egyházi folyóiratok sem hiányoznak. A népkönyvtárból több mint 100,000 kötetet kölcsönöznek ki évenként és pedig nemesak a jénai polgárok, hanem a vidéki földmivesek és a gyári munkások is, kik eleinte rendszerint a könyvtári alkalmazottaktól kérdezik meg, hogy mit olvassanak, idővel azonban olyan átnézetre tesznek szert, hogy maguk válogathatják ki a nekik megfelelő olvasmányt. A fizikai muzeum az optikai műhelyek fiatal munkásai részére itt elhelyezett ipariskola rendelkezésére áll, de ezen fizikai előadásokat és experimentumokat is mindenki szabadon látogathatja, néhány kisebb terem pedig zenekedvelők, művészek és amatőr-fotografusok részére van felszerelve és berendezve. Mindez az épület bal-szárnyában foglal helyet, míg a jobb szárny néhány műkiállítási célokat

*) Népház.

szolgáló helyiségen kívül, a mindenféle mellékhelyiségektől körülvevő s 1400 személyt befogadó nagy disztermet foglalja magában. Ezen terem is elsősorban az optikai műhelyekben és üveghuttákban alkalmazott közel 2000 munkás rendelkezésére áll, de azonkívül mindennemű közgyűlések, ünnepek, hangversenyek s előadások tartására is átengedik. Ez Jena legnagyobb s egyetlen műépítészeti értékkel is bíró nagy terme, ahol pld. a szociáldemokraták is gyülekezhetnek, kik azelőtt az egész jénai választókerületben sehol sem kaptak gyülekezésre alkalmas helyet s ahol tavaly a Gusztáv Adolf-egylet közgyűlése is lefolyt.

Valóban csudálattal áll az ember ezen hatalmas alkotás előtt, mely Isten segítségével egy egyszerű iparos szorgalmának, takarékoságának és nagylelkiségének gyümölcse. Bárha ez a példa is nem csak Németországban, hanem minálunk is minél többeket utánzásra s követésre sarkallna. Hiszen a szociális ellentétek kiegyenlítése s az általános népmívelődés előmozdítása a XX. századnak mindenesetre főfeladatát fogja képezni. . . .

Az idő már nagyon is előre haladt, mikor még dr. Braasch szuperintendenst is felkerestem, hogy a Trost*) utáni adatok kutatására őt is megkérjem, de nem találtam otthon. Leánya, kinek jövetelem célját atyjával való közlés végett elbeszéltem, tartóztatott, hogy maradjak, mivel nemsokára haza kell jönnie, de elérkezett a vonatindulás ideje s így siettem ki az állomásra, hogy egy kedves, szép nap tapasztalataival s emlékével gazdagodva tovább utazak Weimarba.

(Folytatása következik.)

A pogányok megtérítésének nagy és fenséges tana. Alapige: Efez. 3, 8—21.

(Missziói prédikáció.)

Louis Harms után közli: Rédei Károly.

(Folytatás.)

I.

A pogányok megtérítése ügyében mi történt eddig s minek kell történnie ezután ?

Pál apostol kijelenti, hogy „a pogányok, között hirdetni kell a Krisztusnak végére mehetetlen gazdagságát“. (8. v.) Az összes pogányoknak joguk van tehát az evangélium prédikálásának hallgatására, követelhetik ezt a keresztényektől, mivel Isten megígérte nekik. S mi történt eddig, hogy a pogányok ezen jogának elég tétessék? Oh az Urnak Igéje nem hullott terméketlen talajra; nagy, bámulatra méltó dolgok történtek e téren. Midőn az apostolok

*) Hazatértem után ugy Jenából mint Beutnitzból megküldték az összes Trost Henrikre vonatkozó feljegyzéseket s a Trebitz-féle elbeszélést, ugy hogy utazásom ezen része sem volt eredménytelen. Szerkesztő.

Jeruzsálemben összegyűltek Jézus mennybemenetele után s a Szentlélek megígért kitöltetéséért imádkoztak, akkor még sötétség borította az egész földet és sötétség a népeket, az emberiség még akkor a halál árnyékának völgyében ült s az ördög a sötétség országát kiterjesztette az egész földre. E férfiak, a 12 apostol, a Szentlélek kitöltése után hirdetni kezdék a Krisztus evangéliumát minden népeknek. Honnan vették a bátorságot, hogy felmertek lépni az egész világgal szemben, hirdetve a bűnösök megtérésének és megtérítésének szükségét? Hiszen tudhatták, hogy milyen rettenetesen veszedelmes munka ez; tudták is ezt ők, hiszen előttük állott az Ur Jézus Krisztusnak példája, kit az istentelen zsidók keresztrefeszítettek és megölték, mivel hirdette nekik a megtérést, ostromozta bűneiket s rámutatott, hogy az ő benne való hit nélkül elkárhoznak. Igen! tudták ők mindezt, ámde készítette őket a szent munkára *az Ur Jézus Krisztus iránti engedelmességök*, ki rájuk bizta e munkát, mit ők engedelmeskedve teljesíteni akartak. Készítette erre őket továbbá *az Ur Jézus iránti legmélyebb szeretetök*; imádták ők az Urat s országát kiterjeszteni akarták, hogy ekként az emberiség ismét az ő egyetlen, igazi királyának alattvalója legyen, kit méltóképpen imádjon. Végül készítette őket *az emberek iránti szivből fakadó szeretetök*. Nem nézhették, hogy ezek bűneikben haljanak meg s így örökre elkárhozzanak tudván, hogy „*nincsen másban üdvösség*“, mint az Ur Jézus Krisztusban. (Ap. csel. 4, 12.) Ezért fogtak tehát a Szentlélek ereje által a nagy munkához, hogy prédikációjukkal megtérítsék az egész világot. Es bár ezer veszélylyel kellett megküzdeniök, bár kigunyolták, üldözték, ostromozták, börtönbe dobták őket s folytonosan a halál torkában voltak, a minthogy végül mindannyian vértanu halált is haltak — mindazonáltal csak egy pillanatra sem rendültek meg — bejárták az egész akkor ismert részeit a világnak, Európát, Ázsiát és Afrikát s hatalmas prédikációik s az azt követő jelek és csudák által mindenfelé nagy és virágzó keresztény gyülekezeteket alapították s ezeken meg ezeken tértek meg úgy, hogy midőn meghaltak, a keresztények száma már milliókra ment. S az apostolok halála után az általok alapított egyházak oly nagy buzgalommal folytatták a Jézusban való hit által a népek megtérítésének munkáját, hogy háromszáz év mulva már az egész, óriási római világbirodalom, mely kiterjedt Európára, Ázsiára és Afrikára, s körülbelül 200 millió lakost számlált, a kereszténységhez tartozott. A kereszténység első időszakában ugyanis *minden egyes keresztény gyülekezet egy-egy élő hittérítő egyház volt*, vagyis minden keresztény gyülekezet teljes erejével munkálkodott a pogányok megtérítésén. Az egyházak ifjakat, kiket a Szentlélek ösztönzött, küldtek ki, ima és kézzel tartással felszentelve, a pogányok közé, hogy hirdessék nekik az evangéliumot, a gyülekezet pedig otthon naponként buzgón imádkozott érettök. Mikor azután a kiküldöttek visszajöttek s elbeszélték, hogy Isten mit művelt általok, örömmel volt az az egész gyülekezetnek s a buzgalom, hogy a Jézus Krisztus üdvözítő országa minél messzebb kiterjedjék, mind hatalmasabbá lőn. Így beteljesült az, a mit az apostol mond szentigénkben, hogy „*megjelentetett az Anyaszentegyházban az Istennek külömbkülömbképpen való böl-*

csesége“ (10. v.) Midőn a római birodalomban elvégezték a hittéritis munkáját, felkeresték azon pogányokat is, kik a római birodalom környékén laktak. A mi őseink is, *az ős magyarok*, a római világbirodalom határán laktak. Többször megfordultak közöttük is bátor hittéritők, de vajmi kevés sikerrel, mignem első nagy királyunk, *I. István*, szent hévvel és erélylyel kezébe vette népének megtéritisét. Nagy és nehéz munka volt ez, mit bizonyít az is, hogy a legnevezeteseb hittéritő Gellért püspök, életével fizette meg buzgó munkásságát, a dühös pogány magyarok ugyanis a mostani Buda melletti meredek hegy ormáról letaszították a hegy lábainál hömpölygő Duna hullámaiba. Magának a nagy királynak, hogy szent munkáját a hittéritis ellen lázadó pogány magyarok meg ne semmitsék, ismételten kardot kellett ragadnia, a hittéritis szent ügyének megvédelmezésére.

E dicső kort azonban szomorú időszak váltotta fel, a melyben senki sem törődött többé a pogányok megtéritisének szent ügyével. A kereszténység elszunnyadott, minek oka az volt, hogy a római pápa úrrá lett a keresztény egyház fölött, Krisztus székébe ült, császárok és királyok fölötti uralmat követelt magának s emberi tételekkel és tévhittel a kereszténységet annyira megrontotta, hogy alig volt többé élő keresztény. E szerencsétlen, nyomoruságos időszak több századévig tartott. Az emberek lelkének üdvösségével nem törődött a pápa, hanem csak az ő hatalmának megerősítésével s uralmának növelésével. A bünbocsánatot pénzért árulták, a püspöki állásokat a legtöbbet ígérőnek adták, a biblia olvasását megtiltották. 3—400 millió keresztény élt akkor a földön, s számunk nem is szaporodott. A pogányokkal senki sem törődött többé, hogy büneikben éltek s az ördögöt szolgálták, s hogy büneikben haltak meg s elkárhoztak, nem bánta sem a pápa, sem szolgálai, hiszen még a keresztények lelki üdvösségével sem törődtek.

Végre megkönyörült az Úr a szegény kereszténységen, támasztotta *Dr. Luther Márton*t, ki által végrehajtotta a *reformáció* áldott munkáját. Luther és társai újra hirdetni kezdték Istennek tiszta igéjét, újra a meg nem hamisított szent sakramentomokat osztották ki s az Istenige hatalma által annyi sok millió lelkileg meghalt keresztényt visszavezettek az élő hitre. Valóban dicső korszak volt az, a reformáció kora; ámde a pogányokkal s az ő megtéritisöknek ügyével nem törődhetek a reformátorok. Elég dolgot adott nekik a pápával szemben való önvédelem, ki több mint egy századéven át háborút háborúra, üldöztetést üldöztetésre halmozott s mindenféle cselt és hatalmat felhasznált, csakhogy a lutheránus hitet kioltsa. Ez volt az ok, hogy a lutheránusok sem tettek semmit a pogányok megtéritiséért. S így e földön még ma is csak körülbelül 500 millió keresztény él, pogány pedig még mindig 1000 millió, kik az igaz Istent nem ismerik. Tehát még most is másfélszer több pogány él e földön, mint keresztény s a keresztények elannyira jutottak, hogy már nem is tudták, hogy pogányok is vannak még, s hogy azokat is megtériteni kellene. De mit tegyünk hát, mi e téren a mi kötelességünk? *Ama 1000 millió pogánynak meg kell térnie. S kiknek kell azokat megtériteni? Nekünk keresztényeknek, nekünk kereszt-*

tényeknek kell az apostolok és az első keresztények munkáját folytatnunk, nekünk keresztényeknek kell ama 1000 millió pogányt megtérítenünk, hogy legyen „*egy akol és egy pásztor*“ (János 10, 16) Istennek akarata az, hogy e földön ne legyen se pogány, se zsidó, se török, Istennek akarata az, hogy e földkerekségén ne legyen se zsidózsina góga, se pogánytemplom, se mohamedánmecset, hanem csupa kereszténytemplom és csupa keresztényember falvakban, városokban és országokban. Igen! Istennek akarata ez, ámde ezen isteni akarat ellen küzd az ördög s Krisztus országa ellen, az ő nyomorult gonosz országát akarja felállítani, mert megakarja gátolni azt, hogy a térdek meghajoljanak az Üdvözítő előtt s a bűnösök üdvözüljenek az Üdvözítő által. Ezért akarja a keresztényeket elszakítani Krisztustól, a hívőket hitetlenné tenni, ezért nyitja ki sarkig a bűnnek ajtóit és kapuit, hogy megdöntse Istennek országát. Ezért kénytelenek most az igaz keresztények kettős harcot folytatni, egyiket a pogányság ellen, a pogányok között, a másikat pedig a pogányság vagyis az Antikrisztus ellen a keresztények között úgy, hogy a nehéz küzdelemben oly sokszor megtántoródnának a térdek s ellankadnának a kezek, ha nem tudnak, amit az Irás is vall: „*Isten vagyon mivelünk!*“ (E's. 8, 10.) De ezzel már meg is van adva a felelet a második kérdésre.

(Folytatása következik.)

Egyházi élet.

Belföld.

— **A magyarhoni ágost hitv. evang. misszióegyesületre** vonatkozólag a mult évi egyetemes közgyűlés a következő határozatot hozta: „118. (H.) Olvassatik a mult évi közgyűlési jegyzőkönyv 106. pontjánál a négy egyházkerület nyilatkozata a missziói egyesület alapszabálytervezetére. A dunáninneni egyházkerület kívánja azt a módosítást, hogy a tagsági járulék lehetőleg évi 1 koronára szállíttassék alá és teljesen önálló legyen, úgy hogy rendelkezési joga ne legyen lekötve semmiféle irányban; a bányai egyházkerület kívánja, hogy az alapszabályok 5. §-ának b. pontjában e szavak: „missziói istentisztelet perselye“ helyébe „missziói istentiszteleti offertórium“ kifejezés tétessék; a tiszai egyházkerület kívánja, hogy az egyesület címében (1. §.) annak külmissziói jellege feltüntettessék; hogy a 10 § a és b pontjában megnevezettek mandátuma ugyanazon időtartamban határozottassék meg, továbbá kívánja, hogy a missziói tanács tagjai érintkezésének és határozathozatalának a 11. §-ban vázolt nehézkes módja megfelelőbbel helyettesíttessék, végül hogy az elnök hatásköre (13. §.) Egyh. Alkotmányuk szellemével megfelelően állapíttassék meg. — A közgyűlés a kerületek javaslatához képest a beterjesztett alapszabálytervezethez általánosságban hozzájárul, de felhívja az egyesületet, hogy az egyházkerületek által megjelölt módosítások figyelembe vételével szerkesztendő új alapszabályokat megerősítés végett mutassa be.“ — Ebből a határozatból örömmel látjuk, hogy az egyetemes gyűlés általánosságban már jóváhagyta alapszabálytervezetünket. Most majd átalakítjuk illetőleg kiegészítjük azt az egyházkerületek által felhozott kívánságok lehető figyelembevételével,

s ha az így újból beterjesztett alapszabályokat az idej egyetemes gyűlés végleg megerősíti, úgy Isten segítségével még ez ősszel megtartjuk a misszióegyesület alakuló közgyűlését.

— **Adókedvezmények.** Most folyik mindenféle az új adóösszeírás és sokan nem tudják, hogy e téren úgy a gyülekezetekre mint az egyes gyülekezeti funkcionáriusokra nézve bizonyos törvénybiztosította kedvezmények állanak fenn, melyekre egy pénzügyi kapacitás szivességéből felhívjuk olvasóink figyelmét. — Az 1881 évi XXVI. tc. 22—27. §-ai a tízevenként újból összeírandó illeték-egyenértékről szóló eljárást szabályozzák s a 24. § fentiekre való intézkedése így hangzik: *Az illeték-egyenérték alól mentesek: d) a szentegyházak, imaházak s isteni tiszteletre szánt ingóságok; e) az oktatási, jótékonyági és kegyeleti célokra rendelt alapítványok ingóságai s ily célokra fenálló intézetek s egyletek ingó javai, amennyiben az alapszabályok szerint ezen vagyon az említett céloktól el nem vonható.* — Az 1875. évi XXII. tc. 6-a értelmében *adómentesek a kulturális célra rendelt tőkék kamatai*; s a 47. §. szerint a közvetlenül a tudományok előmozdítására és nyilvános közoktatási célokat szolgáló tőkék kamatjövödelme. — Végül a lelkészekre s tanítókra nézve igen fontos a magyar kir. közigazgatási bíróságának 1904 évi október 4. napján tartott nyilvános ülésében 10219/P. 1904 szám alatt hozott s egy konkrét esetre vonatkozó következő ítélete: „A panaszos által lelkészi javadalom fejében használt földek jövödelme földadóval megadóztatva van, azután tehát IV. osztályu kereseti adó külön jogosan nem követelhető, mert különben ugyanazon adótárgy kétszer lenne megadóztatva. — És ezzel szemben az a körülmény, hogy az említett földeknek földadóját a tulajdonos egyház fizeti, a IV. osztályu kereseti adó követelésére okul nem szolgálhat, miután az erre vonatkozó magánjellegű megállapodás sem adhat a kincstárnak jogot arra, hogy ugyanazt az egy adótárgyat kétszer vonja adó alá.“ — Hogyha tehát valahol a lelkészek és tanítók által javadalom fejében használt földek jövödelmét, melynek összege a bevallási iv megfelelő rovatába bevezetendő, ennek dacára IV. oszt. kereseti adóval megrónák, úgy az illető ezen sérelem ellen azon 15 napon belül, melyen a IV. oszt. kereseti adólajstrom közszemlére van kitéve, az illetékes pénzügyi igazgatóságához bélyegmentes folyamodványban fellebbezhet. — Talán lesznek olyanok, kiknek szolgálatot tettünk ezen adatok közlésével.

— **Roth Henrik magyar missziói növendékről,** ki néhány év óta a Lipcsei Misszió szemináriumában készül szent hivatására, dr. Schwartz missziói igazgatótól a következő értesítést vettem: „Roth eddig teljesen megfelelő a belé helyezett bizalomnak. Panasz nem merült fel ellene. Kissé nehéz helyzetben van; mivel hazuról semmiféle segílyt sem kap, a legtöbb missziói növendék, még ha a legszükségesebb zsebpénzt az intézettől nyeri is, néha otthonról is kap némi segílyt. Rothot néha sajnálnom kell, ha oly ártatlan örömről, aminőt pld. egy jó templomi hangverseny meglátogatása nyújt, le kell szegénysége miatt mondania. Épen most értesülök róla, hogy egy felöltöre volna szüksége, minek beszerzéséhez nincsen pénze. Nem tudna neki ehhez segédkezet nyújtani?“ — Midőn ezen értesítést közzéteszem, felhívom mindazokat, kik missziói adományokat küldenek hozzám, annak jelzésére, fordíthatok-e az adományból s mennyit magyar missziói növendékünk segélyezésére? Midőn szegény boldogult Mzsár János tanult a lipcsei missziói szemináriumban, sűrűen érkeztek részére az adományok lapunkhoz. Reméljük, hogy a szükségről értesülve, a misszió barátaitól ezentul Roth Henrik részére is kapunk adományokat!

— „**Evang. lelkész mint kivándorlási ügynök**“. Ezen cím alatt közöltük lapunk múlt évi 7. számában, hogy Zmaila bresljanicai (Szlavonia) „evang.“ lelkész mint kivándorlási ügynök szerepel s mint ilyen Szlavóniá-

ból Amerikába szállítja az embereket. Egy ilyen *gyermekéből* álló „szállítmányt“ a soproni határrendőrség elfogott s ezek vallomása alapján Zmailat néhány nap előtt 300 koronára elítélték. S ezen alak, ki mint volt szociáldemokrata borbélysegéd, s a bázeli Szt. Chrisona növendéke, a „lelkész“ elnevezést egyházhatóságunk gyengeségéből csak bitorolja, képviseli a horvát-szlavónországi evang. egyházat Németország, Anglia és a Svajc evangelikus körei előtt. Megtéveszti a külföldet s összeköttetéseit saját egyéni érdekeinek előmozdítására használja fel. Az Evangéliumot „kalmárságnak házává“ teszi. Egy Horvátországban nemrég evang. hitre tért egyénhez így szólt valaki: „Miért hagyjátok el a róm. kath. egyházat s lesztek evangélikusokká? A kath. egyházban nem lehetnek asztalosok s borbélyok lelkészek s oly frivol módon nem is kereskednek Jézussal mint Zmaila“. — Követeljük, hogy ezen most már egy jellembevágó bűnért elítélt alaknak, ki evang. egyházunknak nem is tagja, tiltassék meg az „evang.“ lelkési cím s a Lutherpalást viselése. Ezt megköveteli az evangéliumi ügy becsülete s a horvátországi evangélizáció szent érdeke. Ma az összes horvátországi evang. lelkészeket Zmaila után ítélik meg s képzelhetjük, hogy milyen következtetést vonnak le ezen összehasonlításból egyházunkra. Felhívjuk a dunántuli egyházkerület elnökségét, kinek fenhatósága alá tartozik Zmaila, hogy távolítsa el ezt a „bérest“ az akolból. Mi ezt a kérdést nem vesszük le előbb a napirendről, míg egyházunk s lelkési karunk meg nem tisztul ettől a salaktól! Kérjük mindazokat kik Zmaila egyébe jelleme vágó viselt dolgait is ismerik, sziveskedjenek azt velünk további eljárás végett mielőbb közölni.

— Az eperjesi ev. theol. akadémiái belmissziói egyesület az 1906/7-i immár 13-ik egyleti évben, a kezünkhöz jutott jelentés szerint, buzgó tevékenységet fejtett ki. Az egylet Mayer Endre theol. tanár elnöklete alatt állt s 48 rendes tagot számlált. A 11 összejövetel mindegyikén valamely fontos belmissziói kérdés képezte a megbeszélés és megvitatás tárgyát. Azonkívül négy vallásos estélyt is rendezett az egyesület, melyeken Mayer Endre theol. akad. tanár, Obetkó Dezső jogakad. tanár s Paulik János nyiregyházi lelkész tartottak előadást, míg a negyedikén Makoviczky Emil theologus, egyleti titkár olvasta fel „Mi vezessen bennünket a szeretetmunkák gyakorlásában és hogyan kell azokban eljárunk?“ című, az egylet által 20 koronával jutalmazott pályaművét. 1906. dec. 8-án Nyiregyházán rendezett az egylet szépen sikerült vallásos estélyt, mely 320 koronát jövedelmezett. Az egylet által járatott lapok között egyetlen tisztán belmissziói közlönyt sem látunk felsorolva. Ajánlanók a hamburgi „Rauhes Haus“ kiadásában megjelenő: „Die Innere Mission“ stb. című kiváló havi közlönyt, melynek évi előfizetési díja csak 4 márka. Csodálkozással olvastuk, hogy az egylet egyik estélyén Urbán Rajnhold porosz misszionáriust is szóhoz juttatta, kirol ismeretes, hogy egyházi lepelbe burkolva egyház ellenes célzattal működik. A jelentés megemlíti, hogy míg egyes tagok nemes ügybuzgósággal s lelkesedéssel küzdenek a belmisszió eszmeje győzedelmén, addig azok nagy része érdeklődés nélkül s hideg közönyösséggel nézi az egylet tevékenységét. Azért a titkár ezen megszivlelendő szavakkal végzi lendületes jelentését: Vajha eloszlana a hidegség és a közöny és összeforrna szívünk a nemes cél iránti lelkesedésben és szeretetben! Ugy legyen!

— Az ágfalvai nőegylet befejezte működése második évét. Bevétele 311 K 53 f volt s vagyona a 2-ik egyleti év végével 594 K 55 f-re emelkedett. Az egylet 12 vallásos estélyt rendezett, melyek között a legkiemelkedőbb a Gerhardt Pál-émlékünnep volt. A 2. egyleti év záróünnepélye jan. 22-én volt, mikor is Kappus Adolf bécsujhelyi lelkész tartotta az ünnepi előadást: „Az Evangelium Rosegger Péter erdei otthonában“ cím alatt. A 3-ik évbe közel 150 taggal lépett be az egylet. — A sopronbánfalvi

leányegyház nőegylete is befejezte első működési évét. 121 tagja volt s 330 K 86 fillért vett be, mely összeg az egykor ott építendő templom belső berendezésére tökécsített. A január 15-én tartott évi ünnepélyen Brunner János soproni espereslelkész értekezett: „A keresztség, konfirmáció, esketés és temetés egyházi jelentőségéről“. Itt a mult éven 9 vallásos estély tartatott s a második egyleti év elején több tag a rendes dijon kívül 41 koronát adományozott egy oltárszönyeg beszerzésére.

— **Balf.** Lélekemelő mozzanatokban gazdag számadó közgyűlést tartott egyházközségünk február hó 16-án. A multa vonatkozó számadásnak és a jövőbe tekintő költségvetésnek elfogadása után az ev. férfidalkör nevében és megbízásából annak elnöke 200 koronát adott át az egyházközség elnökségének, oly célból, hogy abból templomépitési alap létesíttessék. Utána a nőegylet jegyzője jelentette a közgyűlésnek, hogy a gyülekezeti nőegylet február hó 10-én tartott számadó gyűlésén 50 koronával a maga hatáskörében szintén létesített templomépitési alapot, s ugy határozott, hogy ezt az alapot minden évben legalább 50 koronával növelni fogja mindaddig, míg az uj, a mostaninál nagyobb templom építése meg nem kezdődik, a mikor is az egész összeget az egyházközség rendelkezésére fogja bocsátani. Végül határozatilag kimondatott, hogy legkésőbb 1917-re uj paplak építtessék és a paplaképitési alap a gyülekezet felnöött tagjaitól beszédendő hetikrajcárokkal is növeltessek.

— **A magyar lutheránus naptár eszméje** élénk visszhangra talált s máris néhány száz példányra történt előjegyzés. Mivel azonban a naptárt csak legalább 3000 drb megrendelése esetén adhatnám ki oly csinos kiállításban s gazdag tartalommal, mint tervezem, újból kérem mindazokat kik a naptár kiadását szükségesnek tartják, hogy siessenek a megrendeléssel. Több oldalról jött kérdésre, hogy e naptár kiadásával korántsem akarnám a prot. árvaházat megkárosítani, melynek egyébként a „Prot. árvaházi képes naptár“ jövedelméből csak elenyésző kis rész jut. A mult évi jelentésben semmit sem találtunk ezen a címen. De általános és állandó a panasz, mely minden oldalról így szól: „A prot. árvaházi naptárral luth. szempontból már régen nem vagyok megelégedve, fel is szólaltam ellene s csak a jó cél az, mely árusíttatja velem példányait“ stb. Nem hiszem, hogy ama kiadó a luth. naptár megjelenése esetén kevesebbet juttatna majd a jövedelemből az árvaháznak, mint eddig, de feltéve hogy igen, ugy a kieső részt a magyar luth. naptár kedvező fogadtatása esetén, esetleg annak a jövedelméből pótolhatnók. A fődolog mégis csak az, hogy legyen végre olyan magyar naptárunk is, melyet hiveink elejétől végig ugy olvashassanak el, hogy az egyházas érzésüket, lutheránus öntudatukat fejlessze és erősítse. Mivel a naptárnak erős belmissziói színezetet adnék, előmozdithatnók vele hiveink belmissziói ismeretét is, s jövedelméből általános felkarolás esetén evang. belmissziói intézményeinket is hathatósan segíelyezhetnók. Jó költeményeket, elbeszéléseket, történeti vonatkozású népies értekezéseket stb. már most kérek a magyar luth. naptár részére s szívesen fogadnám, ha olvasóim köréből minél többen megmondanák, hogy megjelenés esetén milyen címet adjunk a naptárnak?

Persely.

1908. január 21-től február 20-ig a következő adományokat vettük:

1. **A Lipcsei Misszió részére:** Felpéc vizk. offertóriuma 4 K. (Ezen összeg a mult számban közölt adománykimutatásból a nyomdában tévedésből kimaradt. Ezen 4 koronával együtt tett az ott kimutatott összeg 47 K. 55 f-rt.) — Továbbá; Vágod

missz. adománya 4 K 32 f., ismétlőiskolások Nemespatró 1 K, Mucsfa vizk. offert. 2 K, Mucsfa nőegylet 1 K, Wagner A. lk., Ráckozár 1 K 26 f., Pröhle H. lk. Pozsony 1 K, Izmény vizk. offert. 1 K 12 f., dr. Ajkay Béla kerül. főjegyző, esp. felügyelő Répcelak 5 K, pusztaföldvári egyház 5 K, Felsónána vizk. offert. 2 K, Szentantalfa missz. persely 1 K, Bobal S. lk., Egyházmaróth 1 K, Justh G. lk., Slatina 2 K, Magyarbóly vizk. persely 2 K 82 f., Szárazd missz. persely 2 K: *összesen: 32 K 52 f. Eddigi főösszeg: 80 K 07 f.*

2. A reformáció négyszáz éves jubileumának belmisszió emlékalapjára: R. J. S. 2 K, Farkas Mihály esp. Nagygeresd 5 K, dr. Ajkay Béla Répcelak 2 K, Pröhle H. lk. Pozsony 1 K, Hetvényi L. főgimn. tanár Sopron 2 K, Berec G. lk, Nemeskér 1 K 20f., egy magát megnevezni nem akaró egyháztag Torzsa 10 K, Krupec István alesp. Hontudvarnok 1 K, pusztaföldvári egyház 1 K, Sarudy Gy. lk. Sajógömör 1 K: *összesen 26 K 20 f. Eddigi főösszeg: 51 K 20 f.*

A nemeszívű adakozóknak hálás köszönetet mondva, lapunk perselyét továbbra is olvasóink s barátaink áldozatkészségébe ajánljuk. Szerkesztőség.

Üzenetek.

F. G. A., T.; B. R., G.; M. P., Hb.; W. J., Ub.; Sch. J., E.; Z. J., A. eikkeiket a következő számokban hozom. — B. G. Nk. Mivel csak 10 db. missziói füzettel kellett elszámolnia, az 1 K 20 fl. többletet a jubileumi emlékalapra fordítottam. R. K. Pf. A misszió predikáció alapigéje tévesen lett a mult számban Efez. 3, 8—21 helyett Efez. 5, 8—21-nek szedve.

Az előfizetési díjak sürgős beküldését kéri a kiadóhivatal.

Pontos és legjobb órák 5 évi jótállás mellett!

Egyházi szent edények,
ugymint: oltári feszületek s
gyertyatartók, urvaország-
kelyhek, keresztelő-kannák,
borkancsók, china-ezüst disz-
* * * tárgyak, * * *

arany s ezüst ékszerek
evőeszközök, részletfizetésre is.

Javításokra és vidéki megrende-
lésre különös gondot fordítok.
Árjegyzék 2000 rajzzal ingyen
és bérmentve.

Polgár Kálmán

műorás és ékszerész

Budapesten, VII., Erzsébet-körut 29. sz. alatt.

A protestáns egyházak szállítója.

